

ANALIZA KOMPARATIVNIH PREDNOSTI HRVATSKE U MEĐUNARODNOJ RAZMJENI

Vrdoljak, Antonela

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:446289>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET SPLIT

DIPLOMSKI RAD

ANALIZA KOMPARATIVNIH PREDNOSTI
HRVATSKE U MEĐUNARODNOJ RAZMJENI

Mentor:

prof.dr.sc. Zlatan Reić

Studentica :

Antonela Vrdoljak

Split, rujan 2019

1. UVOD	3
1.1. Predmet i problem istraživanja	3
1.2. Ciljevi istraživanja	6
1.3. Hipoteze istraživanja	6
1.4. Metode istraživanja	7
1.5. Struktura diplomskog rada	8
2. TEORIJE MEĐUNARODNE EKONOMIJE	9
2.1. Teorija komparativnih prednosti Davida Ricarda	9
2.2. Hecksher-Ohlinova teorija vanjske trgovine	11
2.3. Heckscher-Ohlinovi teoremi	15
2.3.1. Heckscher-Ohlinov teorem	15
2.3.2. Teorem o izjednačavanju cijena proizvodnih faktora	16
2.3.3. Rybczynski teorem	17
2.3.4. Stolper-Samuelson teorem	18
2.4. NOVIJE TEORIJE VANJSKE TRGOVINE	19
2.4.1. Kravisova teorija vanjske trgovine	19
2.4.2. Linderova teorija vanjske trgovine	19
2.4.3. Teorija životnog ciklusa proizvoda	20
3. ANALIZA MEĐUNARODNE RAZMJENE REPUBLIKE HRVATSKE	22
3.1. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom prema sektorima	23
3.2. Pokrivenost uvoza izvozom	28
3.3. Komparativne prednosti neto robnog izvoza Hrvatske	30
3.4. Prikaz izvoza i uvoza prema zemljama EU	31
3.5. Usporedba konkurentskih prednosti Hrvatske i odabranih zemalja EU	35
3.6. Testiranje hipoteza	37
4. OCJENA STANJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA U SEKTORU MEĐUNARODNE RAZMJENE	39
4.1. Konkurentnost	39
4.2. Poslovno okruženje	42
4.3. Perspektive budućeg razvoja	43
LITERATURA:	45
POPIS SLIKA:	46
POPIS TABLICA:	46
POPIS GRAFIKONA:	47
ZAKLJUČAK	48

1. UVOD

1.1. Predmet i problem istraživanja

Međunarodna trgovina je gospodarska djelatnost koja se može definirati kao opseg razmjene robe i usluga s inozemstvom odnosno razmjenu materijalnih i nematerijalnih dobara sa zemljama cijelog svijeta. Zemlje koje sudjeluju u međunarodnoj razmjeni razlikuju se po veličini, dostupnim resursima potrebnim za proizvodnju, razini tehnološkog razvoja, cijeni proizvodnih dobara te preferencijama potrošača.

Međunarodna trgovina kao jedna od grana ekonomije već je u prošlosti imala veliki utjecaj na ekonomske odnose. Pomoću međunarodne trgovine na tržištima svih zemalja uvozom se zadovoljavaju potrebe nacionalne ekonomije, a izvozom se omogućuje ostvarivanje potrebnog dohotka. Temeljni dio ovog rada prikazuje, analizira, objašnjava te praktično potkrepljuje teorijsku podlogu vezanu za međunarodnu razmjenu Hrvatske i odabranih zemalja EU. Međunarodna razmjena svake zemlje u osnovi je odraz prvenstveno unutrašnjih zbivanja u privredi, proizvodnje i potrošnje, ponude i potražnje viškova i manjkova tržišnih dobara u gospodarstvu otvorenom prema svjetskom tržištu.¹

Izvoz ima izuzetnu važnost, i on se nesumnjivo ubraja među najznačajnije i najbrže rastuće aktivnosti čija je stopa rasta veća od proizvodnje u međunarodnoj ekonomiji.² Svaka je zemlja više ili manje ovisna o robnoj razmjeni s inozemstvom. Ako neka zemlja raspolaže s viškom resursa ona će ih plasirati na tržište drugih zemalja pod uvjetima koji joj osiguravaju daljnji gospodarski rast i zadržavanje odgovarajuće pozicije na stranom tržištu. Za razliku od izvoza uvozom se nastoje podmiriti potrebe stanovništva i privrede robom i uslugama kojih na domaćem tržištu nema dovoljno ili ih nema opće.³

Kako bi Hrvatska u potpunosti zadovoljila potrebe stanovništva zbog nedostatka potrebnih resursa i alternativa mora se uključiti u međunarodnu razmjenu. Optimalan gospodarski rast i razvoj će se postići proizvodnjom proizvoda pomoću kojih će se ostvariti potrebna

¹ Kovačević, B., Sabolović, D.: Stanje i razvojne tendencije vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske

² Lee & Habte-Giorgis (2004)

³ Andrijanić, I., (2001): Vanjska trgovina kako poslovati s inozemstvom, Zagreb, 16 str

komparativna prednost. Komparativna prednost podrazumijeva da Hrvatska proizvodi ona dobra koja se mogu jeftiniji proizvesti, a uvozi ona čija je proizvodnja skuplja.

Ulazak Hrvatske u EU doveo je do prihvaćanja novih zakonskih i pravnih regulativa Europske unije. Nakon ulaska Hrvatske u EU istraživanje komparativnih prednosti dobilo je na važnosti zbog istraživanja načina povećanja robnog izvoza na tržište zemalja EU i ostvarivanja koristi od robne razmjene. Unutarnje tržište Unije počiva na četiri temeljne slobode, redom: slobodi kretanja robe, slobodi kretanja radnika, slobodi kretanja kapitala te slobodi pružanja usluga među državama članicama.

Ulaskom u EU Republika Hrvatska se obvezala na primjenu Zajedničke trgovinske politike. Tako su svi hrvatski zakoni i provedbeni propisi u trgovinskoj politici prestali biti na snazi danom stupanja u članstvo EU, odnosno od 1. srpnja 2013. godine.⁴ Iako su propisi koji se odnose na trgovinsku razmjenu jasno definirani Hrvatska se i dalje bori s velikom zaduženošću.

Pristupanjem Hrvatske EU izvan snage su stavljeni ugovori o slobodnoj trgovini od kojih posebno važan CEFTA 2006. Dogovoren je niz protokola kojima se žele ublažiti posljedice izlaska RH iz CEFTE te kako bi se u što većoj mjeri prenijele trgovinske povlastice između RH s tim zemljama u odnosu na prethodne ugovore.⁵ S obzirom na to da je Hrvatska veliki broj proizvoda izvozila u dvije za nju najvažnije članice CEFTE Srbiju i Bosnu i Hercegovinu dogovoreno je da za dvije trećine poljoprivredno- prehrambenih proizvoda se uvede nulta stopa carina, ali za ostatak odnosno jednu trećinu će se uvesti potrebne carine.

Za vrijeme članstva u CEFTA-i Hrvatska je povećala svoj BDP I BDP pc. Na godišnjoj razini u razdoblju od 2001. do 2008. god ostvarivala je porast između 4 i 5%, ali nakon gospodarske krize dolazi do njegovog pada. U prve dvije godine članstva u EU hrvatsko gospodarstvo je bilježilo pad BDP-a, te je tek u razdoblju 2015. godine došlo do njegovog malog ali ne i značajnog rasta. U 2016. godini Hrvatska je s ostvarenom stopom rasta od 6,9% bila među tri članice EU koje su u prošloj godini najviše povećale vrijednost svog izvoza. S obzirom na visoku uvozu ovisnost proizvodnje i oporavak potražnje imali su svoju cijenu pa je i rast vrijednosti uvoza bio među najizraženijima. Hrvatska se našla u skupini zemalja članica koje su povećale vrijednost svog deficita za 5,9% te se najveći dio tog deficita odnosi na trgovinu sa zemljama članica EU. U promatranoj godini izvoz je i dalje nizak u usporedbi za uvozom te je saldo robne razmjene imao negativan utjecaj na kretanje BDP-a.

⁴ Turčić, Z. (2015): Hrvatsko gospodarstvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni, Zagreb, Poslovna izvrsnost, str.167

⁵ Turčić, Z. (2015): Hrvatsko gospodarstvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni, Zagreb, Poslovna izvrsnost, str.168

Za Hrvatsku je važno da izvoz raste po višim stopama od uvoza, a da je robni deficit u padu ali su za to nužne dodatne mjere poticanja izvoza.⁶ Kada devizni priljev od izvoza ne pokriva ni polovicu vrijednosti robnog uvoza, to je u ekonomiji ozbiljan znak upozorenja i potrebe reguliranja tokova vanjske trgovine.⁷

Kretanje uvoza i izvoza može se objasniti po načelu dvije teorije komparativnih prednosti Ricardove i Heckscher-Ohlinove. Ovisno o strukturi, rastu i razvoju pojedine zemlje mijenjaju se i njene komparativne prednosti te to dovodi do zaključka da izvozne aktivnosti neće uvijek biti iste. Kroz analizu komparativnih prednosti predstaviti će se teorija komparativnih prednosti koja je imala veliki značaj za razvoj međunarodne trgovine kao i za specijalizaciju na razini nacionalnih ekonomija.

Komparativna prednost u ekonomiji označava oportunitetni trošak između dva proizvođača. Onaj proizvođač koji ima manji oportunitetni trošak proizvodnje dobra ima komparativnu prednost u odnosu na drugog proizvođača tog dobra. Nije moguće da komparativnu prednost u proizvodnji oba dobra ima samo jedna osoba. U slučaju da obje osobe imaju potpuno iste oportunitetne troškove jedna osoba će imati komparativnu prednost u jednom, a druga u drugom dobru.

Za izračun komparativnih prednosti koristit će se index RCA koji se koristi u međunarodnoj ekonomiji za izračunavanje relativne prednosti ili nedostataka određene zemlje u određenoj skupini dobara ili usluga što se očituje u trgovinskim tokovima. Što je RCA pokazatelj veći to je komparativna prednost određenog sektora neke zemlje veća.

Teorija komparativnih prednosti Davida Ricarda predstavlja prednost neke zemlje s obzirom na dostupne resurse na osnovu kojih se proizvode određeni proizvodi i usluge u toj zemlji po nižoj cijenu nego u drugim zemljama. Mnogi ekonomisti vjeruju da je rikardijanski model potpuno prikladan za opisivanje razloga i posljedica postojanja svjetske trgovine i da su njegove dvije najvažnije posljedice razlike u proizvodnosti koje igraju važnu ulogu te važnost komparativne prednosti.⁸

Druga teorija komparativnih prednosti je Heckscher-Ohlinova teorija međunarodne razmjene koja glasi da zemlja će izvoziti dobro u čijoj proizvodnji se koristi relativno obilniji, a time i jeftiniji faktor, a uvoziti će dobro u čijoj se proizvodnji koristi relativno oskudniji faktor. Eli

⁶ Hrvatska gospodarska komora, Robna razmjena Hrvatske u 2016. godini

⁷ Kovačević, B., Sabolović, D.: Stanje i razvojne tendencije vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske

⁸ Krugman, P.R., Obstfeld, M. (2009): Međunarodna ekonomija, 47 str

Heckscher i Bertil Ohlin su svojim radom postavili temelje na kojima je došlo do značajnog razvoja teorije međunarodne trgovine.

Heckscher-Ohlinov model već dugo vremena predstavlja središte trgovinske teorije jer omogućava istodobno razmatranje raspodjele dohotka i obrasca trgovine te ima ključni značaj u razumijevanju učinka trgovine na raspodjelu dohotka.⁹ Heckscher-Ohlinov model međunarodne razmjene sastoji se od 4 osnovna teorema:

- Heckscher-Ohlinov teorem
- Teorem izjednačenja cijena proizvodnih faktora
- Teorem Rybcynskog
- Stople-Samuelsonov teorem

1.2. Ciljevi istraživanja

Nakon definiranja problema istraživanja može se zaključiti kako su glavni ciljevi istraživanja analizirati i istražiti strukturu i stanje hrvatskog uvoza i izvoza te komparativne prednosti Hrvatske u uvozu i izvozu u odnosu na odabrane zemlje EU. Ciljevi su usporediti i analizirati dobivene rezultate te ih prikazati kroz diplomski rad. Svrha je istražiti kako je ulazak Hrvatske u EU utjecao na međunarodnu trgovinsku razmjenu. Kroz teorijsku analizu teorija međunarodne trgovine provesti će se empirijska analiza komparativnih prednosti i Heckscher-Ohlinove teorije.

1.3. Hipoteze istraživanja

U skladu s prethodno navedenim predmetom i ciljevima istraživanja sljedeće hipoteze će se istražiti:

H1. Ulazak RH u EU doveo je do povećanja kretanja robnog izvoza

H2. Ulazak RH u EU doveo je do povećanja kretanja robnog uvoza

⁹Krugman, P.R., Obstfeld M. (2009): Međunarodna ekonomija, 76 str

1.4. Metode istraživanja

Metoda analize i sinteze

Metoda analize predstavlja postupak znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova i zaključaka na jednostavnije dijelove i elemente. Metoda sinteze je postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije. Cjelokupna analiza odnosi se na analizu komparativnih prednosti RH te analizu kretanja robnog uvoza i izvoza i njegovu strukturu. Metodom sinteze rezultati empirijske analize prikazani su u obliku zaključka.

Komparativna metoda

Komparativna metoda je metoda uspoređivanja koja se može objasniti kao postupak kojim se proučavaju odnosi, sličnosti i razlike između dva predmeta ili pojave s ciljem da se dobiju određeni zaključci. Prilikom usporedbe komparativnih prednosti uvoza i izvoza Hrvatske i odabranih zemalja EU koristi se komparativna metoda.

Metoda deskripcije

Metoda deskripcije je postupak jednostavnog opisivanja ili očitavanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu te njihovih empirijskih potvrđivanja odnosa i veza, ali bez znanstvenog tumačenja i objašnjavanja. U svrhu opisivanja, istraživanja stanja i procesa te zbog prikaza dobivenih rezultata empirijske analize koristi se metoda deskripcije.

Statistička metoda

Pomoću statističke metode nakon provedene analize rezultati se prikazuju grafički i tabelarno, nakon čega se tumače i daju zaključci o prikazanim podacima te se postavljaju hipoteze čija se istinitost testira.

Matematička metoda

Matematička metoda podrazumijeva korištenje matematičkih formula i simbola te matematičkih operacija. Koristit će se indexi za izračun potrebnih podataka za empirijsku analizu.

Konačno u pisanju diplomskog rada koristit će se deduktivno-logička metoda koja je usmjerena na korištenje dostupne stručne literature, postojećih iskustava te internetskih izvora. U

empirijskom dijelu korištenjem različitih metoda prikupit će se podaci, a zatim će se pomoću tih podataka provesti analiza te dobiti potrebni rezultati.

1.5. Struktura diplomskog rada

Diplomski rad se sastoji od 5 dijelova. U prvom dijelu odnosno uvodu definiran je predmet i problem istraživanja, određeni su svrha i ciljevi istraživanja, metode istraživanja te su postavljene hipoteze čija se istinitost testira. Uvodno poglavlje završava pregledom strukture diplomskog rada po poglavljima.

U drugom dijelu diplomskog rada prikazan je teorijski aspekt pod nazivom Teorije međunarodne razmjene s detaljnim pristupom teoriji komparativnih prednosti Davida Ricarda i Heckscher-Ohlinovoj teoriji međunarodne razmjene te novijim teorijama međunarodne razmjene.

Treći dio diplomskog rada sadrži analizu koja obuhvaća kretanje robnog uvoza i izvoza, strukturu, strukturu robnog uvoza i izvoza po sektorima, pokrivenost uvoza izvozom te analizu robne razmjene zemalja Europske unije. Analizirat će se komparativna prednost Hrvatske i odabranih zemalja Europske unije. Kroz analizu daje se prikaz međunarodne razmjene Hrvatske i zemlja EU. Za izračun komparativnih prednosti koristit će se index odnosno pokazatelj neto izvoza RCA. U ovom dijelu diplomskog rada prikazane su hipoteze te testirana njihova istinitost s obzirom na dostupne podatke.

U četvrtom dijelu rada prezentirat će se ocjena stanja hrvatskog gospodarstva u sektoru međunarodne razmjene kroz konkurentnost, poslovno okruženje i perspektive budućeg razvoja.

U završnom odnosno petom dijelu prikazan je zaključak, popis korištene literature pri izradi rada, popis slika, tablica i grafova.

2. TEORIJE MEĐUNARODNE EKONOMIJE

Međunarodna trgovina počiva na međunarodnoj razmjeni i specijalizaciji u kojoj će se svaka zemlja podijeliti i specijalizirati na određene proizvodne djelatnosti koje proizvode robu za međunarodnu razmjenu.¹⁰

U međunarodnoj ekonomiji dolazi do prodaje dobara i usluga koje zemlje prodaju jedna drugoj pri čemu je ta razmjena gotovo uvijek obostrano korisna. Zemlje koje sudjeluju u međunarodnoj razmjeni te od toga imaju određene koristi to čine iz dva razloga. Prvi razlog sudjelovanja u međunarodnoj trgovini je taj da su zemlje koje trguju međusobno različite te će tako svaka zemlja proizvoditi ona dobra u kojima je proizvodnja učinkovitija. Drugi razlog zbog kojeg sudjeluju u međunarodnoj trgovini je iskorištavanje ekonomije obujma u svojoj proizvodnji odnosno proizvodnja određenog broja dobara u većem obujmu što je mnogo učinkovitije nego proizvodnja svih mogućih dobara.¹¹

2.1. Teorija komparativnih prednosti Davida Ricarda

David Ricardo (1772 – 1823) bio je reprezentativni teoretičar klasične škole ekonomije koju je pokrenuo Adam Smith. Ricardova teorija komparativnih prednosti razvijena u njegovom djelu „On principles of Political Economy and Taxation“ bila je jedna od rijetkih teorija oko koje se ekonomisti svih različitih škola razumiju i slažu.¹² Teorija komparativnih prednosti nastoji objasniti strukturu međunarodne razmjene odnosno strukturu izvoza i uvoza onih zemalja koje sudjeluju u međunarodnoj razmjeni.¹³

Načelo komparativne prednosti podrazumijeva da će zemlje proizvoditi i izvoziti ona dobra za koja su najviše kvalificirane. Na temelju načela komparativne prednosti dolazi se do tvrdnje da svaka zemlja može profitirati više ili manje efikasno od drugih zemalja u proizvodnji nekog dobra. „Načelo komparativne prednosti kaže da će svaka zemlja imati koristi ako se specijalizira u proizvodnji i izvozu onih dobara koje može proizvesti uz relativno niže troškove. Suprotno

¹⁰ Glas, M., Kovač, B., Reić, Z. (2003): Ekonomija i politika tržišnog društva, Split, str 364.

¹¹ Krugman, P.R., Obstfeld, M. (2009) : Međunarodna ekonomija; Teorija i ekonomska politika, Zagreb, str 24

¹² Negishi, T., (2001): Developments of International Trade Theory, str 21.

¹³ Babić, A, Babić, M. (2008): Međunarodna ekonomija, Zagreb, str 53.

tome svaka će država imati koristi od uvoza onih dobara koje proizvodi uz relativno visoke troškove.¹⁴

U svom djelu *On principles of Political Economy and Taxation* iz 1817. godine David Ricardo objašnjava da iako će međunarodna trgovina povećati masu roba neće odmah povećati ukupnu količinu vrijednosti roba u ekonomiji. Ricardo u svojoj teoriji koja je zasnovana na radnoj teoriji vrijednosti prepoznaje da se zemlja, rad i kapital koriste u proizvodnji određene robe te u slučaju savršeno slobodne trgovine dolazi do toga da svaka zemlja usmjerava svoj kapital i rad u one sektore od kojih ima najviše koristi.¹⁵

Koncept komparativnih prednosti prikazat će se kroz jednostavan primjer dvije zemlje koje proizvode samo dva dobra:

Tablica 1: Koncept komparativnih prednosti

ZEMLJA		
PROIZVOD	A	B
X	4	2
Y	8	2

Izvor: obrada autora

U tablici su kao primjer za objašnjenje teorije komparativnih prednosti prikazane dvije zemlje A i B koje proizvode određene proizvode X i Y. David Ricardo tvrdi da i one zemlje koje imaju manju efikasnost u oba proizvoda da je dobro da se specijaliziraju i izvoze taj jedan proizvod, a one zemlje koje su efikasne u proizvodnji oba proizvoda da se isto tako specijaliziraju u proizvodnji samo jednog proizvoda te njega izvoze.¹⁶

U tablici zemlja A je efikasnija u proizvodnji oba proizvoda, ali veću prednost ima u proizvodnji proizvoda Y. S obzirom na navedene podatke zemlja A bi se trebala specijalizirati u proizvodnji proizvoda Y te ga izvoziti, a uvoziti proizvod X iako je u njemu apsolutna efikasnija u odnosu na zemlju B. Druga zemlja B manje je efikasna u proizvodnji oba dobra, ali s obzirom na

¹⁴ Paul A. Samuelson; William D. Nordhaus, *Ekonomija*, Zagreb, 2010, str 341.

¹⁵ Host, A., Zaninović, V. (2018): *Razvoj teorija međunarodne ekonomije od Smitha do Melitza*, Rijeka, str 14.

¹⁶ Reić, Z., Mihaljević Kosor, M., Šimić, V. (2017), *Ekonomija*, Split, str 264.

podatke u tablici manji nedostatak ima u proizvodnji proizvoda X te bi njega trebala proizvoditi i zatim izvoziti, a drugi proizvod Y trebala bi uvoziti.

Na ovaj način je međunarodna trgovina korisna za sve zemlje jer svaka zemlja postiže kroz specijalizaciju u međunarodnoj trgovini veći dohodak ali i niže troškove.¹⁷

Pretpostavke Ricardovog modela međunarodne trgovine:¹⁸

- Količina raspoloživih proizvodnih resursa u zemljama je ista te je svaka jedinica proizvodnih resursa identična
- Faktori proizvodnje su savršeno mobilni između regija unutar jedne zemlje, ali savršeno imobilni između zemalja. Ova pretpostavka implicira da su cijene faktora proizvodnje identične između različitih industrijskih sektora unutar zemlje
- Pretpostavke radne teorije vrijednosti, koja implicira da je rad jedini faktor proizvodnje u proizvodnom procesu, odnosno da su svi drugi faktori proizvodnje (eventualno) mjereni kroz jedinice rada potrebnih za njihovu proizvodnju
- Razina tehnologije je fiksna, ali različita između zemalja
- Troškovi proizvodnje su konstantni, što implicira da je krivulja ponuda savršeno elastična
- Puna zaposlenost
- Savršena konkurencija, što implicira da svi ekonomski agenti raspolažu sa svim relevantnim informacijama na tržištu, slobodan ulazak i izlazak s tržišta, cijena proizvoda je jednaka graničnim troškovima proizvodnje
- Unutarnji i vanjski transportni troškovi su jednaki nuli te ne postoje carinske i necarinske prepreke trgovini
- U modelu postoje samo dvije zemlje i dva proizvoda

2.2. Heckscher-Ohlinova teorija vanjske trgovine

Skoro stoljeće nakon što je Ricardo doprinio međunarodnoj trgovini sa svojom teorijom komparativnih prednosti, u 1930-ima švedski ekonomisti Eli Heckscher (1879-1952) i Bertil Ohlin (1899-1979) razvili su matematički model za međunarodnu trgovinu.

¹⁷ Reić, Z., Mihaljević Kosor, M., Šimić, V. (2017), Ekonomija, Split, str 265.

¹⁸ Host, A., Zaninović, V. (2018): Razvoj teorija međunarodne ekonomije od Smitha do Melitza, Rijeka, str 15.

U svakoj zemlji postoje razlike u odnosima cijena proizvoda, ali do toga dolazi zbog razlike u uvjetima ponude ili potražnje za određenim proizvodom. Svaki potrošač ima različite preferencije i mogućnosti s obzirom na dohodak pri odabiru proizvoda te tu dolazi do razlike u uvjetima potražnje, a do razlike u uvjetima ponude dolazi zbog razlika o mogućnostima i uvjetima koji su potrebni za proizvodnju tog proizvoda.

Navedena teorija objašnjava da što god neka zemlja raspolaže s većom količinom nekog proizvodnog faktora onda je cijena tog faktora relativno niža pa dolazi do toga da je proizvodnja onog dobra koji koristi jeftiniji proizvodni faktor relativno jeftinija. Zato svaka zemlja ima komparativnu prednost u proizvodnji onog dobra pri kojoj se koristi više dostupan i relativno jeftiniji proizvodni faktor.

„Svaka će zemlja izvoziti robu koja sadrži više njezinog relativno obilnog (jeftinijeg) proizvodnog faktora, a uvozi će ono dobro u čijoj se proizvodnji intenzivnije koristi relativno oskudni (skupi) proizvodni faktor te zemlje.“¹⁹ Temelj Heckscher- Ohlinove teorije međunarodne razmjene je da će svaka zemlja koja sudjeluje u razmjeni izvoziti ono dobro koje ima u većoj količini, a koje se kao proizvodni faktor koristi u proizvodnji.

Kroz sljedeći primjer u tablici prikazat će se faktorska raspoloživost zemlje A i zemlje B. Vidljivo je da zemlja B raspolaže s više rada i kapitala nego zemlja A. Prema navedenoj Heckscher-Ohlinovoj teoriji kod zemlje A je kapitalna opremljenost rada veća u odnosu na zemlju B. ($K_A/L_A=0.5, K_B/L_B=2$)

Tablica 2: Faktorska raspoloživost dviju zemalja

	Zemlja A	Zemlja B
L	600	3000
K	1200	1500

Izvor: obrada autora

Pretpostavke Heckscher-Ohlinova modela međunarodne ekonomske razmjene :²⁰

1. Postoje dvije zemlje (zemlja A i zemlja B), dva dobra (dobro X i dobro Y), te dva faktora proizvodnje (rad i kapital)

¹⁹ Babić, A., Babić, M. (2008): Međunarodna ekonomija, Zagreb, str 71.

²⁰ Host, A., Zaninović, V. (2018): Razvoj teorija međunarodne ekonomije od Smitha do Melitza, Rijeka, str 72.

2. Dobro X je radnointezivno, a dobro Y kapitalnointezivno u obje zemlje
3. Oba dobra se proizvode uz konstantnu ekonomiju obujma u obje zemlje
4. Tehnologija proizvodnje je identična u obje zemlje
5. Postoji nesavršena specijalizacija u proizvodnji obje zemlje
6. Preferencije potrošača su identične u obje zemlje
7. Postoji savršena konkurencija na tržištu dobara i tržištu faktora proizvodnje u obje zemlje
8. Postoji savršena mobilnost faktora proizvodnje unutar zemalja, ali i savršena imobilnost između zemalja
9. Transportni troškovi, carine i druge prepreke slobodnom odvijanju međunarodne trgovine su zanemareni
10. Postoji puna zaposlenost faktora proizvodnje u obje zemlje
11. Bilateralna međunarodna razmjena između zemalja je uravnotežena

Zbog prve pretpostavke, standardni Heckscher-Ohlin model često se naziva 2 x 2 x 2 model. Ovo je čak najmanji model u kojemu je broj zemalja, dobara i faktora jednak. Proširivanje modela na složenije slučajeve nije lako.

Druga pretpostavka podrazumijeva da dobro X zahtijeva relativno više rada u proizvodnji nego dobro Y u obje zemlje.²¹

Značenje treće pretpostavke je da odgovarajuća proporcionalna promjena u svim inputima odnosno jedinicama rada i kapitala uzrokuje promjenu outputa u istom postotku kao i svi inputi.²²

Četvrta pretpostavka podrazumijeva da je proizvodna funkcija nekog dobra npr. X jednaka u obje zemlje. Ako je faktor cijene isti u obje zemlje onda će proizvođači zemlje A koristiti iste količine rada i kapitala kao i druga zemlja B koja sudjeluje u proizvodnji. Sve isto vrijedi za proizvodnu funkciju ako se proizvodi proizvod Y umjesto proizvoda X. Izgleda da je s ovom pretpostavkom Ohlin prihvatio da je proizvodnja funkcija svugdje ista.

Pretpostavka pod brojem pet znači da se nakon uvođenja slobodne trgovine ni zemlja A ni zemlja B ne specijaliziraju u potpunosti tijekom proizvodnje ni u jednom proizvodu. Isto tako

²¹ Host, A., Zaninović, V. (2018): Razvoj teorija međunarodne ekonomije od Smitha do Melitza, Rijeka, str 74.

²² Chacholiades, M. (1990): Internation economics, str 64.

ova pretpostavka sugerira da su dvije zemlje približno iste veličine ili da nijedna zemlja nije premala u odnosu na drugu.

Šesta pretpostavka podrazumijeva da su preferencije potrošača su identične u obje zemlje. To znači da ako zemlja A i zemlja B imaju isti dohodak i suočene su s istom cijenom proizvoda, tada bi obje zemlje „konzumirale“ otprilike iste proizvode. Empirijska istraživanja su pokazala da postoji značajna sličnost u funkcijama potražnje među zemljama.

Sedma pretpostavka savršene konkurencije isključuje monopolističke i oligopolističke tržišne strukture. Na savršeno konkurentnom tržištu svaki kupac ili prodavač je premalen da bi pojedinačno izvršio bilo kakav značajan utjecaj na cijenu. Savršeni konkurenti su potpuno informirani o cijeni koja prevladava u svim dijelovima tržišta, što rezultira istom cijenom te se to zove „zakon jedne cijene“. Osim toga, cijene na tržištu su određene ponudom i potražnjom, a dugoročno gledano, cijene roba jednake su odgovarajućim troškovima proizvodnje.²³

Sljedeća odnosno osma pretpostavka govori o tome da su Heckscher i Ohlin pravili razliku između unutarnje i vanjske mobilnosti faktora. Iako dopuštaju maksimalni stupanj mobilnosti faktora među industrijama unutar iste zemlje odnosno unutarnji faktor mobilnosti, pretpostavljaju da su međunarodni dogovori u svjetskom gospodarstvu takvi da ni rad ni kapital ne mogu migrirati iz jedne zemlje u drugu.

Deveta pretpostavka podrazumijeva da trgovine proizvodima izjednačavaju cijene svojih proizvoda između zemalja te da relativne cijene proizvoda koje prevladavaju u zemlji A moraju prevladati u zemlji B.

Deseta pretpostavka znači da gospodarstva proizvode svoje proizvode na granici svojih proizvodnih mogućnosti, a strojevi potrebni u proizvodnji rade punim kapacitetom te postoji samo dobrovoljna nezaposlenost.²⁴

Jedanaesta odnosno zadnja pretpostavka podrazumijeva da je izvoz zemlje A jednak uvozu zemlje B i obrnuto.²⁵

²³ Chacholiades, M. (1990): *International economics*, str 65.

²⁴ Host, A., Zaninović, V. (2018): *Razvoj teorija međunarodne ekonomije od Smitha do Melitza*, Rijeka, str 74

²⁵ Host, A., Zaninović, V. (2018): *Razvoj teorija međunarodne ekonomije od Smitha do Melitza*, Rijeka, str 74

2.3. Heckscher-Ohlinovi teoremi

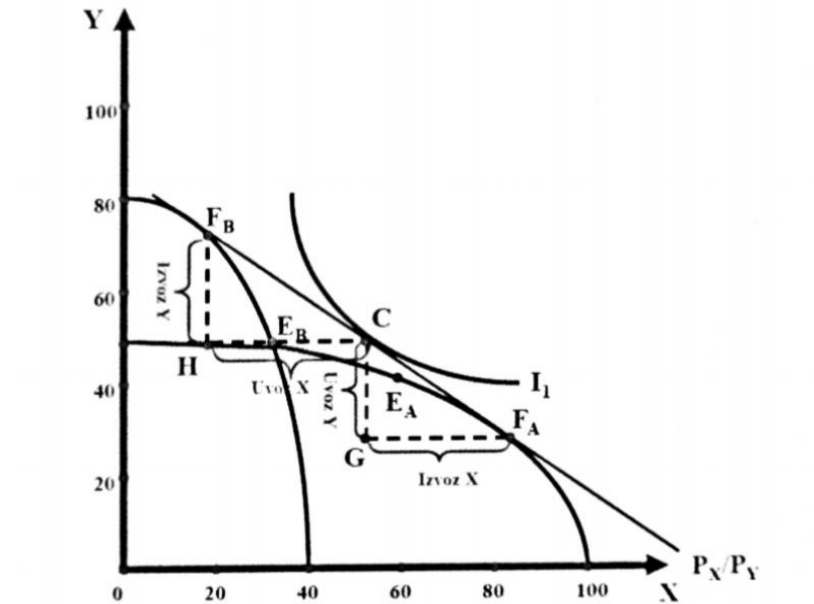
Heckscher-Ohlinov model može se prikazati kroz četiri teorema:

- Heckscher-Ohlinov teorem
- Teorem o izjednačavanju cijena proizvodnih faktora
- Rybczynski teorem
- Stolper-Samuelson teorem

2.3.1. Heckscher-Ohlinov teorem

Heckscher-Ohlinov teorem govori da svaka zemlja ima komparativnu prednost u proizvodnji onog dobra kojeg intenzivnije koristi odnosno koji joj je više dostupan. Zemlja A koja obiluje radom kao faktorom proizvodnje imat će komparativnu prednost u proizvodnji i izvozu dobra X jer je to radno dobro. Zemlja B koja se gleda kao zemlja bogata kapitalom imat će komparativnu prednost pri proizvodnji i izvozu proizvoda Y jer je to kapitalno dobro.

Slika 1: Heckscher-Ohlinov teorem

Izvor: Priručnik iz međunarodne ekonomije

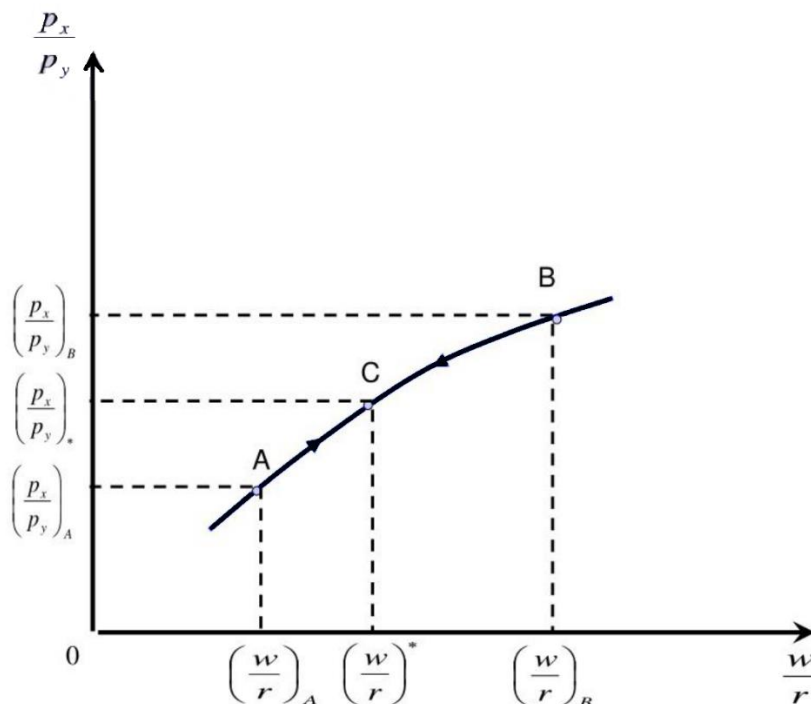
S obzirom na to da komparativnu prednost u proizvodnji dobra X koju ima zemlja A ona pomiče odnosno povećava svoju proizvodnju s obzirom na početno stanje. Na grafikonu je ta promjena

prikazana tako da je točka E_A početna proizvodnja, a točka F_A prikazuje gdje se zemlja nalazi nakon povećanja proizvodnje proizvoda X. Na istu zemlju B pomiče svoju proizvodnju iz točke E_B u F_B . Nakon što su obje zemlje povećale proizvodnju onih dobara u kojima imaju komparativnu prednost vidljivo je da su dosegle višu razinu potrošnje koja je prikazana točkom C pri jednakoj razini preferencije potrošača prikazanoj na grafu pomoću krivulje indiferencije I_1 .²⁶

2.3.2. Teorem o izjednačavanju cijena proizvodnih faktora

Teorem o izjednačavanju cijena proizvodnih faktora govori da će „međunarodna razmjena dovesti do izjednačavanja apsolutnih i relativnih prinosa homogenih proizvodnih faktora u zemljama sudionicama razmjene“.²⁷ Između dvije zemlje dolazi do međunarodne ravnoteže zato što neka zemlja B obiluje kapitalom i zbog toga će renta biti niža od nadnice, a druga zemlja odnosno zemlja A obiluje radom te će tamo nadnica biti niža od rente.

Slika 2 : Teorem o izjednačavanju cijena proizvodnih faktora

Izvor: Jurčić, L.J., Jošić, H., Jošić, M. (2017): Priručnik iz međunarodne ekonomije

²⁶ Jurčić, L.J., Jošić, H., Jošić, M. (2017): Priručnik iz međunarodne ekonomije, Zagreb, str 52.

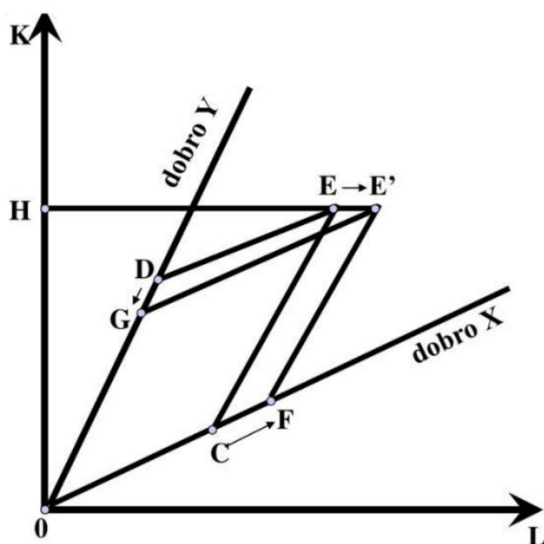
²⁷ Samuelson, P. A. (1948) "International Trade and the Equalisation of Factor Prices". Economic Journal, Vol. 58, str. 163-84.

Na grafikonu su prikazane dvije zemlje A i B. Na osi ordinata prikazan je odnos cijena dobara X i Y, a na osi apscisa odnos nadnice i rente odnosno proizvodnih faktora. Kao što je prije navedeno zemlja B obiluje kapitalom i povećava ulaganje u njega pri proizvodnji proizvoda Y u kojem ima komparativnu prednost. Tijekom tog ulaganja na grafikonu je vidljivo da zbog toga dolazi do povećanja cijene kapitala te pomicanja odnosa proizvodnih faktora ulijevo. Zemlja A koja obiluje radom s obzirom na to da ima komparativnu prednost u proizvodnji proizvoda X ulaže u njega te se zbog toga odnos proizvodnih faktora pomiče udesno, a cijena rada se povećava. Zato dolazi do izjednačenja odnosno stanja međunarodne ravnoteže jer ako su cijene dobara X i Y iste u obje zemlje onda je i cijena proizvodnih faktora (nadnice i rente) ista u obje zemlje.

2.3.3. Rybczynski teorem

Rybczynski teorem definira da „pri konstantnim cijenama proizvoda, povećanje raspoloživosti jednog proizvodnog faktora će izazvati iznadproporcionalni rast outputa onog dobra koje je intenzivnije tim proizvodnim faktorom i ispodproporcionalno smanjenje outputa drugog dobra koje nije intenzivno tim faktorom.“²⁸ Rybczynski teorem zapravo kaže da će ako dođe do povećanja količina nekog resursa ona industrija koja intenzivnije koristi taj resurs povećat će svoju proizvodnju, a druga industrija će smanjiti svoju proizvodnju.

Slika 3: Rybczynski teorem

Izvor: Jurčić, L.J., Jošić, H., Jošić, M. (2017): Priručnik iz međunarodne ekonomije

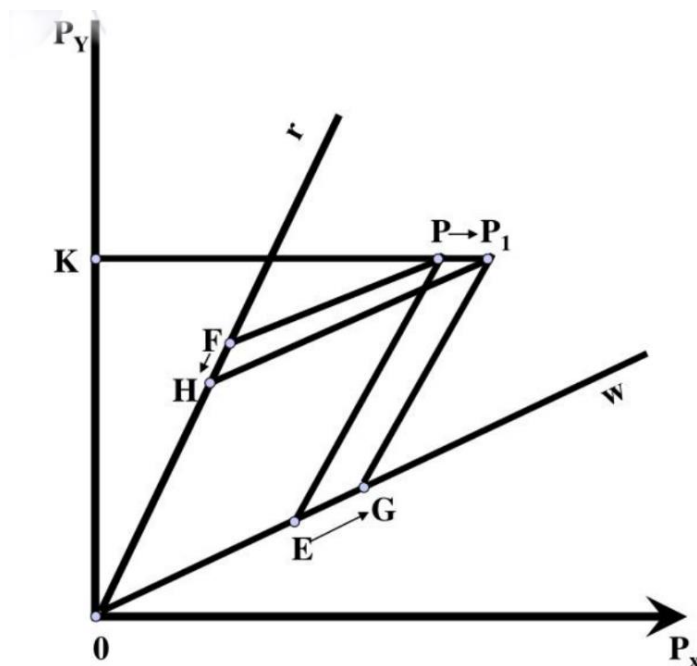
²⁸ Jurčić, L.J., Jošić, H., Jošić, M. (2017): Priručnik iz međunarodne ekonomije, Zagreb, str 54

Uz fiksne količine kapitala dolazi do povećanja količine rada iz E u E' te do dovodi do rasta proizvodnje proizvoda X što je na grafikonu prikazano kao pomak iz točke C u F. S obzirom na to da je došlo do porasta proizvodnje u industriji koja proizvodi dobro X druga industrija mora smanjiti proizvodnju svoga dobra Y. Na grafikonu je smanjenje odnosno pad proizvodnje dobra Y prikazan kao pomak iz točke D u G.

2.3.4. Stolper-Samuelson teorem

Stolper-Samuelsonov teorem opisuje odnos između relativnih cijena proizvodnje i realnih plaća i stvarnih prinosa na kapital. Ako u poraste relativna cijena proizvodnje nekog dobra to će uzrokovati povećanje realne zarade odnosno onoga proizvodnog faktora koji se koristi intenzivnije u proizvodnji toga dobra.

Slika 4: Stolper-Samuelsonov teorem

Izvor: Jurčić, L.J., Jošić, H., Jošić, M. (2017): Priručnik iz međunarodne ekonomije

Ako se pretpostavi da su cijene dobra Y fiksne, dolazi do povećanja cijena drugog dobra X, a na grafikonu je to prikazano kao pomak iz P-P₁. Povećanje cijene dobra X dovelo je do naglog porasta nadnice (w) iz točke E u G. Uz to što je došlo do naglog porasta nadnice povećanje cijene dovodi i do povećanja proizvodnje dobra X, ali to uzrokuje smanjenje potražnje za kapitalom. Na grafu je pomak iz točke F u H prikazan kao pad cijene kapitala

odnosno rente. Zaključak Stolper-Samuelsonovog teorema je da je utemeljen na međuodnosu cijena dobara i proizvodnih faktora.

2.4. NOVIJE TEORIJE VANJSKE TRGOVINE

U navedenom poglavlju kroz teorijski dio prikazane su novije teorije vanjske trgovine, a to su Kravisova teorija vanjske trgovine, Linderova teorija vanjske trgovine i Teorija životnog ciklusa proizvoda.

2.4.1. Kravisova teorija vanjske trgovine

I.Kravis je iznio tvrdnju da se struktura vanjske trgovine određuje „raspoloživošću“ dobara, a to znači da se uvoze dobra koja nisu raspoloživa u zemlji.²⁹ Postoje dva razloga zbog kojega neka dobra nisu raspoloživa, a to su prirodni resursi i inovacije. To znači da postoje dobra nisu raspoloživa u apsolutnom smislu, a to podrazumijeva npr. dijamante, naftu i dr. ili dobra mogu biti ne raspoloživa u relativnom smislu, ali to onda znači da je njihova domaća ponuda neelastična.³⁰ Zbog politike carina, transportnih troškova te postojanja kartelizacije teži se eliminaciji uvoza onih dobara koji su dostupni u domaćoj proizvodnji premda uz više troškove. Kravis je utemeljio svoju teoriju kao kritički osvrt na Heckscher-Ohlinovu teoriju jer je tvrdio da se struktura vanjske trgovine određuje raspoloživošću dobara, a ne raspoloživošću proizvodnih faktora.

2.4.2. Linderova teorija vanjske trgovine

Među prvima koji su utvrdili da uzorak vanjske trgovine određuje potražnja, a ne ponuda bio je Linder. Da bi objasnio strukturu vanjske trgovine on pravi razliku između trgovine primarnih i industrijskih proizvoda.³¹ Prirodni proizvodi su određeni prirodnom raspoloživošću zemlje, a dok druga vrsta odnosno industrijski ovise o razvijenosti tehnologije i diferencijalnoj proizvodnji. S obzirom na to da Linder navedenu strukturu nije mogao objasniti pokušao je zatim objasniti udio vanjske trgovine u nacionalnom dohotku odnosno njezinu relativnu

²⁹ Kravis, I.B.: Availability and Other Influences on the Commodity Composition of Trade, Journal of Political Economy, Vol. 64, April 1956, str 143-155

³⁰ Babić, A., Babić, M. (2008): Međunarodna ekonomija, Zagreb, str 93.

³¹ S.B.Linder (1961): An Essay on Trade and Transformation, John Wiley, New York

veličinu. Navedena sličnost između zemalja promatra se pomoću BDP per capita, te što je taj vrijednost tog pokazatelja između dviju zemalja bliža to je i intenzitet između njihove vanjske trgovine industrijskim proizvodima veći.

- Zemlja izvozi one proizvode za kojima postoji velika domaća potražnja, a ne one u čijoj proizvodnji ima komparativne prednosti. Preduvjet koji je potreban za izvoz industrijskih proizvoda je postojanje domaće potražnje za tim proizvodima.
- Postojanje industrije kojom se zadovoljava domaća potražnja implicira da vanjska potražnja određuje asortiman dobara koja čine potencijalni izvoz. To znači da su izvozni sektori samo oni koji su dovoljno veliki.
- Što je veća sličnost struktura privreda dviju zemalja, veća je mogućnost njihove međunarodne razmjene
- S obzirom na to da razina GDP per capita određuje strukturu potražnje, slijedi da je potencijalni volumen vanjske trgovine dviju zemalja tim veći, što je razina per capita dohotka u njima bliža³²
- Volumen potencijalne vanjske trgovine određuje i volumen strukture vanjske trgovine (premda carine, transportni troškovi, politički razlozi, itd. mogu otežavati tu međuovisnost)

Linderova teorija vanjske trgovine objašnjenje međunarodne razmjene između visoko razvijenih zemalja vidi u jednakim odnosno sličnim ukusima potrošača, ali ne vidi u troškovima proizvodnje.³³

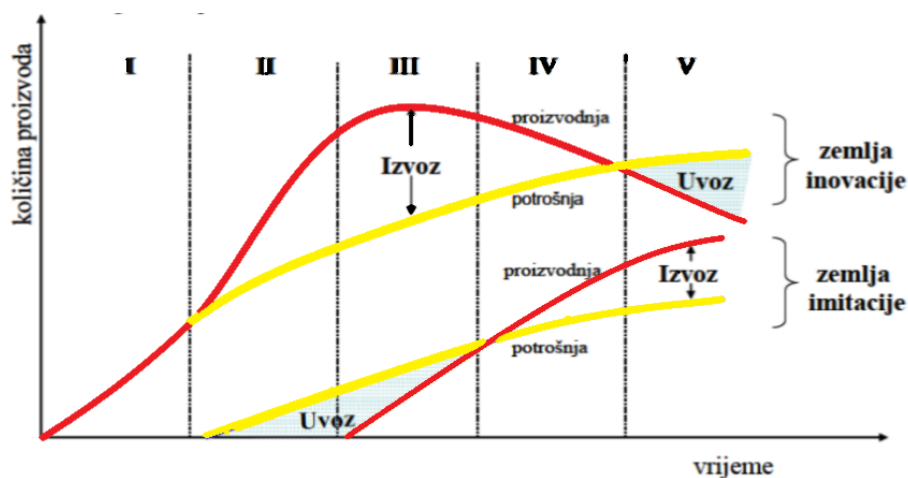
2.4.3. Teorija životnog ciklusa proizvoda

Ekonomist Raymond Vernon (1966), razvio je teoriju životnog ciklusa proizvoda koja se još uvijek široko koristi u ekonomiji i marketingu. Svi proizvode u ovom ciklusu ulaze na tržište i postupno nestaju s njega. Raymonda Vernona smatra da svaki proizvod ima određeni životni ciklus koji počinje njegovim razvojem i završava se njegovim opadanjem. Teorija životnog ciklusa proizvoda sastoji se od 5 faza: uvođenje ili faza novog proizvoda, faza rasta proizvoda, treće faza je zrelost proizvoda, četvrta je faza zasićenja i zadnja odnosno peta je faza opadanja.

³² R.W.Jones;P.B.Kenen, Handbook of International Trade,North-Holland,1948; str 325-365

³³ Jurčić, L.J.,Jošić, H.,Jošić, M. (2017): Priručnik iz međunarodne ekonomije ,Zagreb, str 76

Slika 5: Teorija životnog ciklusa proizvoda

Izvor: Izvor: Jurčić, L.J., Jošić, H., Jošić, M. (2017): Priručnik iz međunarodne ekonomije, obrada autora

Proizvodi ulaze na tržište i postupno nestaju. Prema riječima Raymonda Vernona, svaki proizvod ima određeni životni ciklus koji počinje njegovim razvojem i završava se njegovim opadanjem.

Faza novog proizvoda

Na samom početku proizvodnje Vernon smatra da će oni poduzetnici koji se već nalaze na nekom tržištu biti svjesniji kako iskoristiti priliku za proizvodnju novog proizvoda negoli oni poduzetnici koji se nalaze izvan tržišta. Poduzetnici koji se nalaze unutar tržišta su upoznati odnosno bliski s tržištem te poznaju uvjete potražnje na lokalnom tržištu. Zbog održavanja odnosa s kupcima i dobavljačima proizvodnja novog proizvoda događa se u zemlji podrijetla jer proizvođači žele zadovoljiti preferencije potrošača i zbog toga u samom početku ne moraju standardizirati proizvodnju. U ovoj fazi dolazi do proizvodnje i potrošnje samo u zemlji inovacije.³⁴

Faza rasta proizvoda

U drugoj fazi dolazi do povećanja potražnje za proizvodom te tako proizvod postaje popularniji te to dovodi do povećanja njegove prodaje. U ovoj fazi s obzirom na to da dolazi do povećanja prodaje proizvoda rastu profiti i prihodi. Nakon povećanja prihoda proizvođačima se smanjuju

³⁴ Babić, A., Babić, M. (2008): Međunarodna ekonomija, Zagreb, str 96-98

troškovi proizvodnje proizvoda. Kao što je vidljivo na grafikonu u drugoj fazi dolazi do navedenog rasta potražnje, ali i izvoza proizvoda te se u životni ciklus proizvoda uključuje zemlja imitacije.

Faza zrelosti proizvoda

U fazi zrelosti proizvoda potrošači su već upoznati s proizvodom ili ga već posjeduju. U ovoj fazi potražnja za proizvodom i njegova prodaje rastu sporije u odnosu na prethodnu fazu. Sada nakon širenja prodaje postoji više konkurenata na tržištu.

Faza zasićenja

Proizvod u ovoj fazi odnosno njegova proizvodnja se ne povećava niti smanjuje. Potrebno je uvesti nove značajke kod proizvoda kako bi tako privukli potrošače jer bi konkurentski proizvod mogao privući više pažnje kod potrošača. Zbog navedenog proizvođači premještaju proizvodnju svoga proizvoda u druge zemlje. Do relokacije dolazi jer su troškovi proizvodnje u drugoj zemlji manji, te u ovoj fazi zemlja imitacije prodaje proizvod u trećim zemljama.

Faza opadanja

U zadnjoj fazi odnosno u fazi opadanja potrošači i proizvođači su već upoznati sa samim proizvodom te je proizvod dosegao svoj vrhunac u prethodnoj fazi. Zbog toga u ovoj fazi dolazi do njegova opadanja odnosno pada njegove prodaje. S obzirom na to da je došlo do pada prodaje to je dovelo do smanjenja prihoda te se dolazi do dijela kada je proizvodnja ne isplativa. Zbog manjih troškova proizvodnje u trećim zemljama i relativno nižih troškova rada dolazi do izvoza tog proizvoda iz tih zemalja u druge zemlje te se smanjuje proizvodnje proizvoda u zemlji podrijetla. U zadnjoj fazi zemlja imitacije izvozi proizvod u zemlju inovacije.³⁵

3. ANALIZA MEĐUNARODNE RAZMJENE REPUBLIKE HRVATSKE

Robna razmjena Republike Hrvatske prikupljena je i obrađena pomoću podataka i informacija dostupnih na stranicama Državnog zavoda za statistiku. Sve vrijednosti robne razmjene Republike Hrvatske koje su prikazane u razdoblju od 2012. do 2018. godine u nastavku su iskazane u tisućama EUR-a. Robna razmjena Republike Hrvatske prikazana je pomoću Standardne Međunarodne trgovinska klasifikacije (SMTK) kroz 10 temeljnih kategorija.

³⁵ Babić, A, Babić, M. (2008): Međunarodna ekonomija, Zagreb, str 96-98

Nakon prikupljenih informacija o kretanju izvoza i uvoza Hrvatske u navedenom razdoblju prikazan je izračun pokrivenosti uvoza izvozom.

3.1. Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom prema sektorima

Ukupan izvoz i uvoz Hrvatske prikazan po SMTK klasifikaciji koja sadrži 10 temeljnih kategorija :

- Hrana i životinje (žive životinje, meso i prerađevine od mesa, mliječni proizvodi i jaja, ribe i prerađevine, žitarice i proizvodi, povrće i voće, šećer, proizvodi od šećera, med, kava, čaj, kakao, začini, stočna hrana, razni proizvodi za hranu)
- Pića i duhan (pića, duhan i proizvodi od duhana)
- Sirove materije (kože sirove, uljano sjemenje i plodovi, sirovi kaučuk, pluto i drvo, celuloza i otpaci od papira, tekstilna vlakna, sirova gnojiva i minerali, metalne rude i otpaci metala, životinjske i biljne tvari ostale)
- Mineralna goriva i maziva (kameni ugljen, koks i briketi, nafta i naftni derivati, plin zemni i industrijski, električna energija)
- Životinjska i biljna ulja i masti (životinjska ulja i masti, čvrste biljne masti i ulja, životinjska i biljna ulja i masti)
- Kemijski proizvodi (organski kemijski proizvodi, anorganski kemijski proizvodi, proizvodi za bojenje i štavljenje, medicinski i farmaceutski proizvodi, eterična ulja, parfimerijski i toaletni proizvodi, gnojiva-osim sirovih, plastične tvari u primarnim oblicima, plastične tvari u ostalim oblicima, kemijske tvari i proizvodi)
- Proizvodi svrstani prema materijalu (koža, proizvodi od kože, krzna, proizvodi od kaučuka, proizvodi od pluta i drva, papir, karton, proizvodi od celuloze, predivo, tkanine tekstilni proizvodi, proizvodi od nemetalnih materijala, željezo i čelik, obojeni metali, ostali proizvodi od metala)
- Strojevi i prijevozna sredstva (pogonski strojevi i uređaji, specijalni strojevi za pojedine industrijske grane, strojevi za obradu metala, industrijski strojevi za opću uporabu, uredski strojevi i za AOP, telekomunikacijski aparati, električni strojevi i aparati, električni uređaji, cestovna vozila i ostala transportna oprema)

- Razni gotovi proizvodi (montažne zgrade, sanitarni uređaji, pokućstvo i dijelovi, predmeti za putovanje, odjeća, obuća, znanstveni i kontrolni instrumenti, fotoaparati, satovi, razni gotovi proizvodi)
- Proizvodi i transakcije (specijalne transakcije i proizvodi, metalni novac te zlato, nemonetarno)
- Neraspoređeno

Tablica 3: Izvoz Hrvatske po sektorima SMTK u razdoblju 2012. – 2018. godine (u tis. EUR)

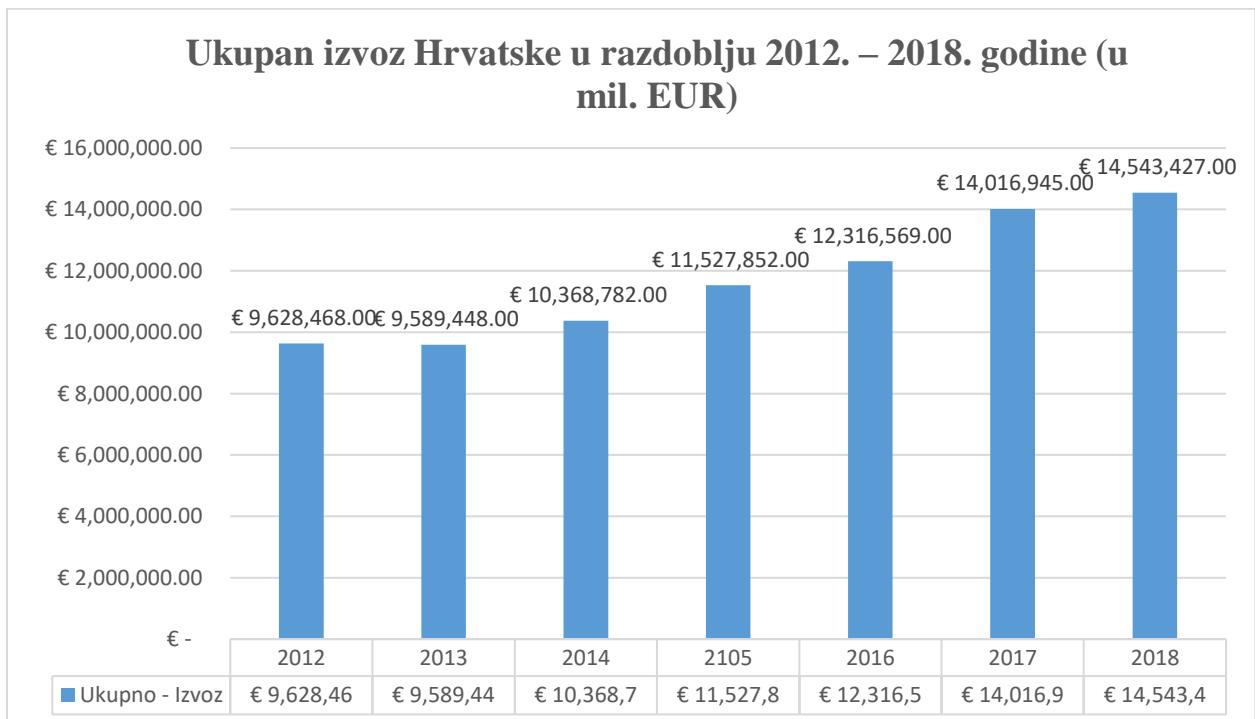
	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Hrana i životinje	958 951	903 975	1 029 941	1 215 289	1 377 204	1 397 857	1 518 745
Pića i duhan	182 439	169 806	172 444	176 357	194 065	250 532	298 869
Sirove materije, osim goriva	756 939	788 043	827 657	895 695	917 003	1 070 234	1 098 274
Mineralna goriva i maziva	1 319 922	1 341 706	1 393 510	1 259 530	1 164 974	1 488 765	1 537 763
Životinjska i biljna ulja i masti	20 342	18 652	25 769	27 552	49 816	60 293	65 113
Kemijski proizvodi	1 050 070	1 062 155	1 105 683	1 362 251	1 631 778	1 977 589	1 841 871
Proizvodi svrstani prema materijalu	1 372 872	1 507 305	1 666 795	1 812 313	1 927 503	2 265 532	2 462 887
Strojevi i prijevozna sredstva	2 582 099	2 307 778	2 279 944	2 783 084	2 897 128	3 274 246	3 416 040
Razni gotovi proizvodi	1 205 116	1 329 107	1 697 250	1 860 773	2 084 223	2 172 635	2 207 381
Proizvodi i transakcije	179 717	106 599	105 847	93 790	45 798	33 493	38 319
Neraspoređeno	/	54 322	63 943	41 218	27 077	25 770	58 164
Ukupno	9 628 468	9 589 448	10 368 782	11 527 852	12 316 569	14 016 945	14 543 427

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

U tablici 3 prikazano je kretanje izvoza Hrvatske po SMTK klasifikaciji u razdoblju od 2012. do 2018. godine. U kategorijama *Proizvodi svrstani prema materijalu* i *Razni gotovi proizvodi*, *Sirove materije-osim goriva* vidimo stalni rast izvoza u tisućama EUR-a u promatranom razdoblju. U kategorijama *Hrana i životinje*, *Pića i duhan*, *Životinjska i biljna*

ulja i masti dolazi do pada izvoza u 2013. godini u odnosu na 2012. godinu, ali nakon toga u sljedećim godinama izvoz se povećava. U svim kategorijama uz određene oscilacije tijekom promatranog razdoblja od 2012 do 2018. godine došlo je do povećanja izvoza u završnoj godini s obzirom na početnu godinu, osim u kategoriji Proizvodi i transakcije gdje je u 2012. godini izvoz iznosio 170 717 EUR-a, a u 2018. godini iznosi 38 319 EUR-a.

Grafikon 1: Ukupan izvoz Hrvatske u razdoblju 2012. – 2018. godine (u mil. EUR)

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Grafikon 1. prikazuje kretanje ukupnog izvoza za sve kategorije prema SMTK u razdoblju od 2012. do 2018. godine. Nakon pada izvoza na 9,589.448 EUR-a u 2013. godini dolazi do njegova povećanja u 2014. godini na 10,368.782 EUR-a te nakon toga rast izvoza se nastavlja sve do zadnje godine promatranja odnosno 2018. godine u kojoj ukupan iznos izvoza iznosi 14,543.427 EUR-a. U navedenom razdoblju od 2012. do 2018. godine izvoz je porastao za 4,914.959 EUR-a odnosno za 33.8%.

Tablica 4: Uvoz Hrvatske po sektorima SMTK u razdoblju 2012. – 2018. godine (u tis. EUR)

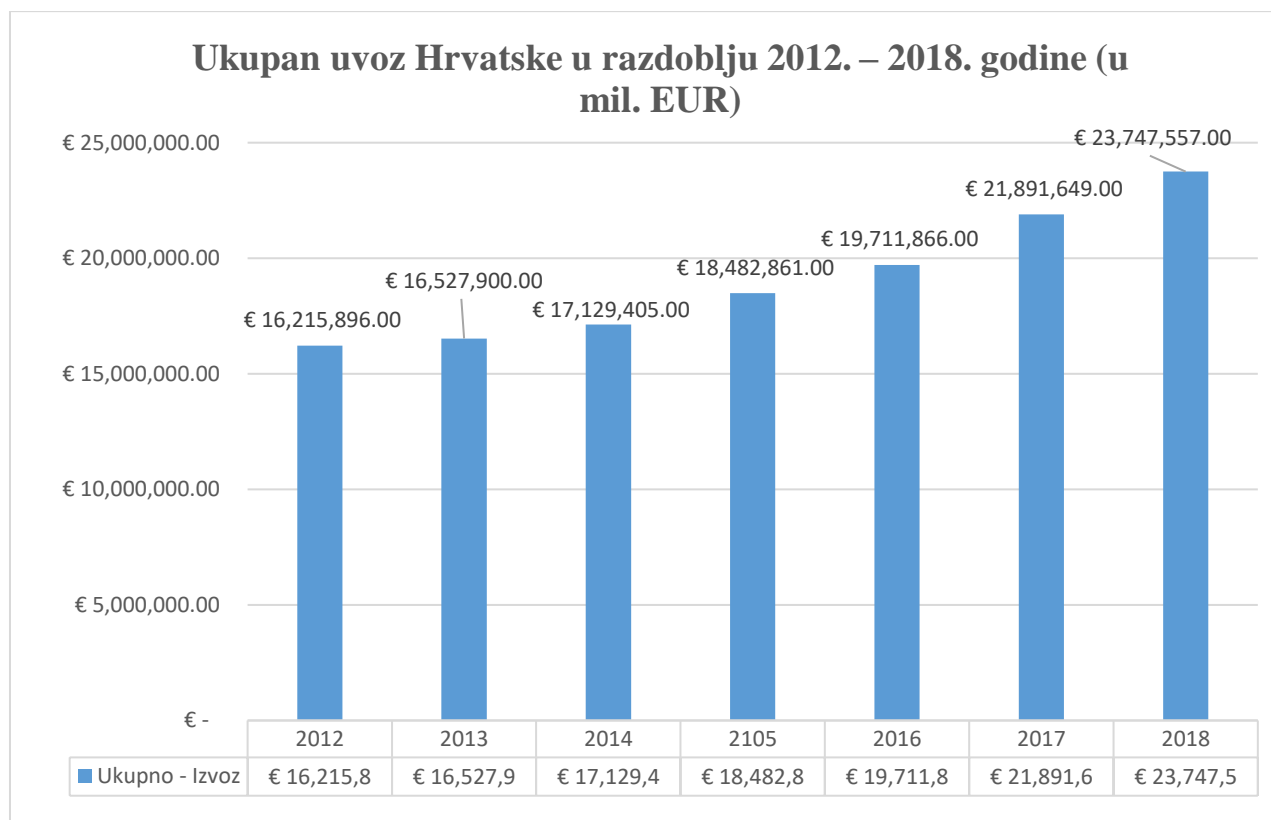
	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Hrana i životinje	1 618 533	1 742 316	1 916 731	2 111 481	2 195 078	2 408 519	2 479 199
Piće i duhan	156 745	166 167	194 905	217 960	233 013	298 016	337 380
Sirove materije-osim goriva	234 127	253 416	295 950	336 994	334 335	393 135	458 530
Mineralna goriva i maziva	3 766 705	3 582 987	3 179 392	2 808 619	2 424 634	2 896 828	3 223 649
Životinjska i biljna ulja i masti	121 477	108 633	96 940	94 339	98 518	99 220	95 124
Kemijski proizvodi	2 195 956	2 231 432	2 264 873	2 607 440	3 011 908	3 034 349	3 305 749
Proizvodi svrstani prema materijalu	2 697 450	2 879 538	3 033 713	3 341 179	3 512 494	3 912 120	4 133 447
Strojevi i prijevozna sredstva	3 604 061	3 749 091	3 852 910	4 431 514	5 050 525	5 623 311	6 291 249
Razni gotovi proizvodi	1 820 157	1 811 253	2 264 416	2 521 956	2 839 149	3 208 727	3 403 214
Proizvodi i transakcije	684	747	24 422	6 514	7 369	14 318	16 897
Neraspoređeno	/	2319	5 152	4 865	4 843	3 106	3 118
Ukupno	16 215 896	16 527 900	17 129 405	18 482 861	19 711 866	21 891 649	23 747 557

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

U tablici 4 prikazano je kretanje uvoza Hrvatske po SMTK klasifikaciji u razdoblju od 2012. do 2018. godine. U kategorijama *Hrana i životinje*, *Piće i duhan*, *Kemijski proizvodi*, *Proizvodi svrstani prema materijalu*, *Strojevi i prijevozna sredstva* i *Razni gotovi proizvodi* vidimo stalni rast izvoza u tisućama EUR-a u promatranom razdoblju. U kategoriji *Sirove materije – osim goriva* dolazi do pada uvoza u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu, ali nakon toga u 2017. godini opet dolazi do povećanja uvoza u tisućama EUR-a. U kategoriji *Mineralna goriva i maziva* nakon što je u 2012. godini uvoz iznosio 3,766.705 EUR-a u narednim godinama dolazi do njegova pada te se tek u 2017. vrijednost uvoza počinje povećavati, a u 2018. godini iznosi 3,223.649 EUR-a. Najmanje vrijednosti uvoza su u kategoriji *Proizvodi i transakcije* u prve

dvije godine odnosno 2012 i 2013. godini. Samo u 2014. godini dolazi do povećanja uvoza u navedenoj kategoriji *Proizvodi i transakcije* te on iznosi 24 422 EUR-a, ali u sljedećim godinama njegova se vrijednost opet smanjuje.

Grafikon 2: Ukupan uvoz Hrvatske u razdoblju 2012. – 2018. godine (u mil. EUR)

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Grafikon 2. prikazuje kretanje ukupnog uvoza za sve kategorije u razdoblju od 2012. do 2018. godine. Od početka promatranja kretanja uvoza u 2012. godini vrijednost uvoza je iznosila 16,215.896 EUR-a. Kroz sljedeće promatrane godine u dolazi do njegovog stalnog povećavanja kroz period od 2013 -2018. godine te u zadnjoj 2018. godini iznosi 23,747.557 EUR-a. U odnosu na početnu godinu promatranja kretanja uvoza njegova vrijednost se povećala za 7,531.661 EUR odnosno za 31.72%.

3.2. Pokrivenost uvoza izvozom

Rezultati koji su prikazani u tablici prikazuju pokrivenost uvoza izvozom u razdoblju od 2012. do 2018. godine. Pokazatelj pokrivenosti uvoza izvozom (r_{ij}^t) „računa se kao omjer izvoza roba sektora i odsjeka j prema uvozu roba sektora i odsjeka j iste zemlje u promatranoj godini t.“³⁶ Formula za izračun pokazatelja pokrivenosti uvoza izvozom prikazana je putem sljedeće relacije:

$$r_{ij}^t = (X_{ij}^t / M_{ij}^t) * 100$$

X_{ij} - izvoz proizvoda “i” zemlje “j”

M_{ij} - uvoz proizvoda “i” zemlje “j”

Tablica 5 : Pokrivenost uvoza izvozom

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

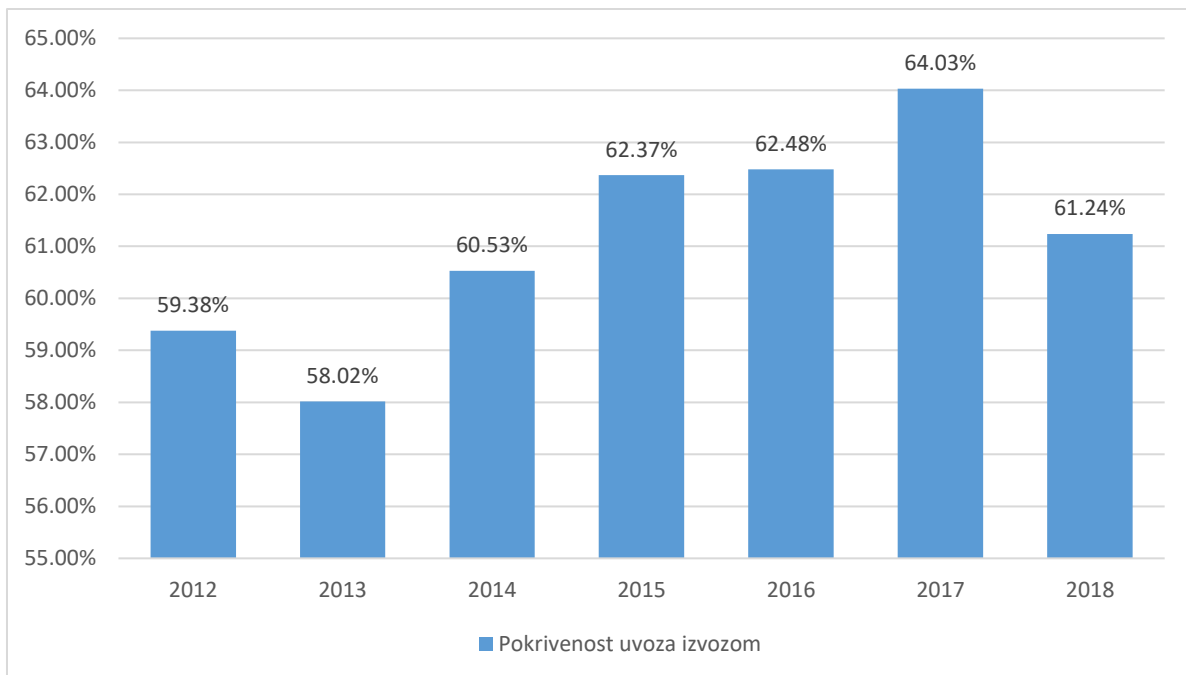
	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Hrana i životinje	59.25%	51.88%	53.73%	57.56%	62.74%	58.04%	61.26%
Pića i duhan	116.39%	102.19%	88.48%	80.91%	83.295	84.07%	88.58%
Sirove materije, osim goriva	323.30%	310.97%	279.66%	265.79%	274.28%	272.23%	239.52%
Mineralna goriva i maziva	35.04%	37.45%	43.83%	44.85%	48.05%	51.39%	47.70%
Životinjska i biljna ulja i masti	16.75%	17.17%	26.58%	29.21%	50.57%	60.77%	68.45%
Kemijski proizvodi	47.82%	47.60%	48.82%	52.24%	54.18%	65.17%	55.72%
Proizvodi svrstani prema materijalu	50.90%	52.35%	54.94%	54.24%	54.88%	57.91%	59.58%
Strojevi i prijevozna sredstva	71.64%	61.56%	59.17%	62.80%	57.36%	58.23%	54.30%
Razni gotovi proizvodi	66.21%	73.38%	74.95%	73.78%	73.41%	67.71%	64.86%
Proizvodi i transakcije	26274.42%	14270.28%	433.41%	1439.82%	621.50%	233.92%	226.78%
Neraspoređeno	/	2342%	1241%	847%	559%	830%	1865%
Ukupno	59.38%	58.02%	60.53%	62.37%	62.48%	64.03%	61.24%

³⁶ Jošić, M., (2008), Struktura vanjske trgovine i komparativne prednosti Republike Hrvatske, Specijalistički poslijediplomski rad, Ekonomski fakultet Zagreb, str 56.

U kategoriji *Hrana i životinje* pokazatelj pokrivenosti uvoza izvozom najveći je u 2016. godini te iznosi $r_{ij}^{t_{ij}}=62,74\%$, a u 2013. godini vrijednost pokazatelja je najmanja $r_{ij}^{t_{ij}}=51.88\%$. Među većim vrijednostima pokazatelja je onaj u kategoriji *Sirove materije – osim goriva* u 2012. godini gdje njegova vrijednost iznosi $r_{ij}^{t_{ij}}= 323,30\%$, dok u 2018. godini njegova vrijednost iznosi $r_{ij}^{t_{ij}}= 239.52\%$. Najmanje vrijednosti pokazatelja kretale su se u razdoblju od 2012. do 2015. godine u kategoriji *Životinjska i biljna ulja i masti*.

Kod dobivenih vrijednosti pokrivenosti uvoza izvozom što je postotak veći znači da na jednu jedinicu uvoza otpada više jedinica izvoza.³⁷

Grafikon 3: Pokrivenost uvoza izvozom u razdoblju 2012. – 2018. godine

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Na grafikonu 3 prikazan je pokazatelj pokrivenosti uvoza izvozom i kako su se njegove vrijednosti kretale u razdoblju od 2012. do 2018. godine. Najveća vrijednost pokazatelja pokrivenosti uvoza izvozom je u 2017. godini te iznosi $r_{ij}^{t_{ij}} = 64.03\%$, a najmanje vrijednost pokazatelja je u 2013. godini $r_{ij}^{t_{ij}} = 58.02\%$.

³⁷ Baban, Lj., Marijanović, G. (1998): Međunarodna ekonomija, Osijek, str.323

3.3. Komparativne prednosti neto robnog izvoza Hrvatske

Pomoći pokazatelja neto izvoza RCA_{ij} u tablici X prikazane su vrijednosti komparativnih prednosti izvoza Republike Hrvatske. Navedeni pokazatelj se može prikazati pomoću sljedeće formule:

$$\text{Neto izvoz } RCA_{ij} = (X_{ij} - M_{ij}) / (X_{ij} + M_{ij})$$

X_{ij} - izvoz proizvoda "i" zemlje "j"

M_{ij} - uvoz proizvoda "i" zemlje "j"

Rezultati koji su dobiveni ovim omjerom odnosno pokazateljem neto izvoza RCA kreću se u intervalima od -1 do +1. Ako se neka od vrijednosti nalazi u intervalu između 0 i -1 to ukazuje na nedostatak komparativne prednosti. Komparativna prednosti postoji kada je vrijednost rangirana između 0 i +1. U slučaju kada je vrijednost jednaka 0 implicira na jednakost uvoza i izvoza proizvoda. Zbog toga indeks predstavlja stupanj specijalizacije zemlje u izvozu određenog proizvoda.³⁸

Tablica 6: Komparativne prednosti neto robnog izvoza Hrvatske

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Hrana i životinje	-0.256	-0.317	-0.301	-0.269	-0.229	-0.266	-0.240
Pića i duhan	0.076	0.011	-0.061	-0.106	-0.091	-0.087	-0.061
Sirove materije-osim goriva	0.528	0.513	0.473	0.453	0.466	0.463	0.411
Mineralna goriva i maziva	-0.481	-0.455	-0.391	-0.381	-0.351	-0.321	-0.354
Životinjska i biljna ulja i masti	-0.713	-0.707	-0.580	-0.548	-0.328	-0.244	-0.187
Kemijski proizvodi	-0.353	-0.355	-0.344	-0.314	-0.297	-0.211	-0.284
Proizvodi svrstani prema materijalu	-0.325	-0.313	-0.291	-0.297	-0.291	-0.267	-0.253
Strojevi i prijevozna sredstva	-0.165	-0.238	-0.256	-0.228	-0.271	-0.264	-0.296

³⁸ Mlangeni, T.: Revealed Comparative Advantage in SADC Economies, South African Update, Trade and Industrial Policy Secretariat (TIPS), Vol. 5., 2000.

Razni gotovi proizvodi	-0.203	-0.154	-0.143	-0.151	-0.153	-0.193	-0.213
Proizvodi i transakcije	0.992	0.986	0.625	0.870	0.723	0.401	0.388
Neraspoređeno	//	0.918	0.851	0.789	0.697	0.785	0.898
Ukupno	-0.255	-0.266	-0.246	-0.232	-0.231	-0.219	-0.240

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Prema dobivenim podacima vidljivo je da Hrvatska ima komparativnu prednost tijekom cijelog promatranog razdoblja u kategorijama *Sirove materije-osim goriva* gdje je najveću vrijednost komparativne prednosti imala u 2013. godini $RCA_{ij} = 0.528$ i u kategoriji *Proizvodi i transakcije* gdje postoji komparativna prednost, ali se ona smanjivala kroz promatrane godine. U ostalim kategorijama vrijednosti se kreću u intervalu od 0 do -1 i zbog toga u njima nije izražena komparativna prednost.

3.4. Prikaz izvoza i uvoza prema zemljama EU

U navedenom poglavlju prikazano je kretanje uvoza i izvoza prema zemljama Europske unije u razdoblju od 2013. do 2018. godine. Vrijednosti kretanja uvoza i izvoza iskazane su u tisućama EUR-a u navedenom razdoblju te grafički prikazano koja zemlja je imala najveće ukupne vrijednosti uvoza i izvoza za sve promatrane godine zajedno.

Tablica 7: Kretanje uvoza prema zemljama EU u tisućama EUR-a

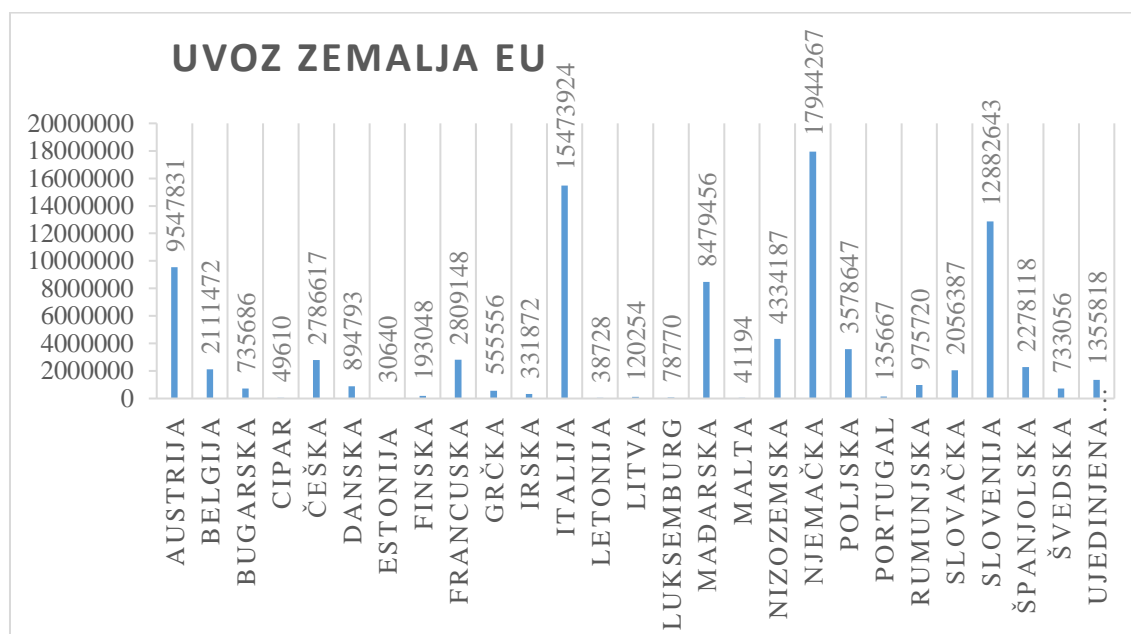
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Austrija	1 488 517	1 486 062	1 689 454	1 571 156	1 656 321	1 636 164
Belgija	268 417	288 496	324 632	371 112	469 338	389 477
Bugarska	53 707	93 865	95 851	168 241	135 357	188 665
Cipar	7 706	11 814	8 567	8 852	6 201	6 470
Češka	394 761	397 842	389 603	414 426	537 948	652 037
Danska	201 432	102 086	130 273	132 570	198 653	129 779
Estonija	11 556	3 683	2 898	4 116	4 171	4 216
Finska	37 631	29 758	28 049	34 241	33 134	30 235
Francuska	353 424	397 474	427 050	478 004	538 821	614 375
Grčka	66 685	90 907	81 039	97 470	86 247	133 208
Irska	52 288	40 789	48 815	57 478	61 290	71 212
Italija	2 167 059	2 446 823	2 430 403	2 486 988	2 811 864	3 130 787
Letonija	4 380	4 344	5 653	7 375	9 244	7 732
Litva	10 962	11 254	21 521	23 457	25 833	27 227
Luksemburg	13 813	14 698	9 922	12 295	13 580	14 462

Mađarska	1 033 663	1 126 081	1 433 725	1 402 434	1 662 723	1 820 830
Malta	17 047	3 952	1 898	7 314	4 996	5 987
Nizozemska	536 060	591 125	699 972	773 763	849 393	883 874
Njemačka	2 318 498	2 593 367	2 871 447	3 177 132	3 361 607	3 622 216
Poljska	364 928	425 497	520 805	602 766	777 926	886 725
Portugal	13 632	16 140	15 779	24 167	29 525	36 424
Rumunjska	118 401	141 706	159 125	150 652	177 404	228 432
Slovačka	248 680	287 010	347 974	323 061	411 045	438 617
Slovenija	1 897 320	1 853 445	1 971 294	2 153 104	2 352 991	2 654 489
Španjolska	229 915	278 799	386 557	398 214	479 711	504 922
Švedska	117 371	114 774	108 449	130 963	127 227	134 272
Ujedinjena Kraljevina	155 184	218 572	208 739	212 122	265 369	295 832
Neraspoređeno	36 988	12 028	606	161	34	10
UKUPNO	12 220 028	13 082 393	14 420 100	15 223 635	17 087 954	18 548 677

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Najveće vrijednosti kretanja uvoza prema zemljama EU su u Njemačkoj gdje se uvoz stalno povećavao u razdoblju od 2013. do 2018. godine, te njegova vrijednost u zadnjoj godini promatranja odnosno 2018. iznosi 3,633.216 EUR-a. Iza Njemačke slijedi Italija s 3,130.787 EUR-a vrijednosti uvoza u 2018. godini. U Sloveniji koja je sljedeća po visini vrijednosti kretanja uvoza došlo je do manjeg pada njegove vrijednosti u 2014. godini nakon čega se uvoz samo povećavao. Austrija je sljedeća zemlja koja se nalazi iza Slovenije po visini kretanja uvoza, ali kretanje uvoza se stalno mijenja te se može vidjeti njegovo stalno povećanje i smanjenje tijekom navedenog razdoblja. Među zemljama koje imaju najmanje vrijednosti nalaze se Estonija s 4 216 EUR-a u 2018 godini, Letonija s 7 732 EUR-a, Cipar s 6 470 EUR-a i Malta s 5 987 EUR-a vrijednosti uvoza.

Grafikon 4 : Kretanje ukupnog uvoza prema zemaljama EU

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Grafikon prikazuje ukupne vrijednosti kretanja uvoza prema zemljama EU u razdoblju od 2013. do 2018. za svaku zemlju posebno od ukupno 27 zemalja EU. Vidljivo je da se na prvom mjestu nalazi Njemačka s 17,944.267 EUR-a, Italija s 15,473.924 EUR-a, zatim Slovenija s 12,882.643 EUR-a. Na zadnjem mjestu je Estonija s 30 640 EUR-a.

Tablica 8: Kretanje izvoza prema zemljama EU u tisućama EUR-a

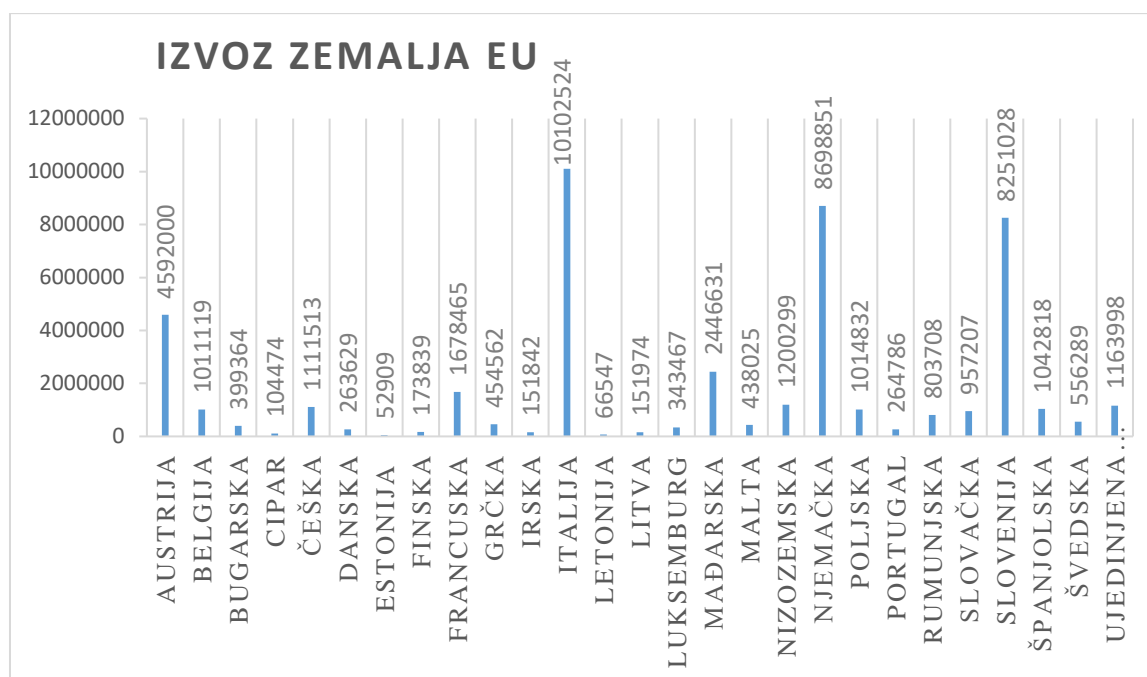
	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Austrija	601 441	631 230	754 692	789 201	878 015	937 421
Belgija	87 101	138 816	152 701	131 219	240 594	260 688
Bugarska	37 846	44 887	67 821	69 471	75 537	103 802
Cipar	7 940	10 418	11 701	14 373	51 512	8 530
Češka	132 379	159 516	149 590	176 945	247 350	245 733
Danska	30 737	33 628	62 874	37 040	46 747	52 603
Estonija	4 577	4 849	9 095	10 905	14 263	9 220
Finska	17 900	24 546	21 340	21 342	33 181	55 530
Francuska	164 953	229 992	270 468	289 490	346 373	377 189
Grčka	89 260	116 726	71 413	52 773	63 383	61 007
Irska	9 954	13 304	23 984	34 085	43 525	26 990
Italija	1 395 214	1 439 375	1 542 994	1 685 275	1 914 751	2 124 915

Letonija	5 066	9 646	13 294	14 441	13 807	10 293
Litva	9 351	14 688	21 288	32 504	26 643	47 500
Luksemburg	79 824	17 271	73 442	6 498	33 613	132 819
Mađarska	230 742	359 094	415 342	472 362	471 279	497 812
Malta	103 998	79 314	59 378	27 272	71 435	96 628
Nizozemska	138 689	168 068	235 052	323 030	166 211	169 249
Njemačka	1 128 984	1 161 402	1 303 218	1 453 388	1 725 259	1 926 600
Poljska	108 408	141 083	177 163	167 428	199 970	220 780
Portugal	10 601	42 203	48 322	50 892	58 367	54 401
Rumunjska	82 923	87 439	131 041	109 992	150 510	241 803
Slovačka	128 754	152 091	176 189	176 065	165 099	159 009
Slovenija	999 587	1 178 160	1 416 886	1 539 474	1 506 951	1 609 970
Španjolska	55 541	135 335	198 629	198 460	217 057	237 796
Švedska	58 032	76 467	70 284	125 019	120 494	105 993
Ujedinjena Kraljevina	205 929	151 760	204 599	173 421	209 862	218 427
Neraspoređeno	805	901	583	766	1 318	4 127
UKUPNO	5 926 536	6 622 207	7 683 383	8 183 133	9 093 104	9 996 835

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

U tablici 8 prikazano je kretanje izvoza prema svih 27 zemalja EU u razdoblju od 2013. do 2018. godine. S obzirom na rezultate vidljivo je da se na prvom mjestu nalazi Italija s obzirom na stalni rast vrijednosti izvoza te je tako u 2018. godini vrijednost izvoza iznosila 2,124.915 EUR-a. Druga po redu je Njemačka gdje se vrijednost izvoza u odnosu na prvu godinu promatranja 2013. povećala za 797 616 EUR-a. Nakon Njemačke slijedi Slovenija gdje se vidi konstantni rast izvoza osim u 2017. godini kada je pao na vrijednost od 1,506.951 EUR-a. U Mađarskoj je došlo do povećanja izvoza za 267 070 EUR-a, dok je u Grčkoj izvoz se smanjio za 28 253 EUR-a. Veliki broj navedenih zemalja EU ima konstantno povećanje vrijednosti izvoza kroz promatrano razdoblje uz povremene oscilacije u određenim godinama.

Grafikon 5: Kretanje ukupnog uvoza prema zemaljama EU

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Na grafikonu 5 vidljivo je da između 27 zemalja EU Italija ima najveću vrijednost izvoza od 10,102.524 EUR-a u razdoblju od 2013 do 2018. godine. Iza Italije slijedi Njemačka s 8,698.851 EUR-a, Slovenija s 8,251.028 EUR-a te Austrija s 4,592.000 EUR-a. Zemlje EU koje imaju najmanje vrijednosti kretanja izvoza u navedenom razdoblju su Estonija s 52 909 EUR-a i Letonija s 66 547 EUR-a.

3.5. Usporedba konkurentskih prednosti Hrvatske i odabranih zemalja EU

Na temelju prikupljenih podataka o vrijednostima kretanja uvoza i izvoza usporedit će se konkurentska prednost Hrvatske i odabranih zemalja EU.

Tablica 9. Ukupan izvoz odabranih zemalja EU

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Austrija	131,884.6	134,172.5	137,756.8	137,409.9	148,756.4	156,350.7
Italija	390,232.6	398,870.4	412,291.3	417,268.9	449,129.0	462,899.
Njemačka	1,088,071.0	1,125,034.2	1,195,822.4	1,205,488.8	1,281,946.5	1,320,837.2

Slovenija	25,614.8	27,075.0	28,792.6	29,742.4	34,007.2	37,430.6
-----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat>, obrada autora

U tablici 9. vidljivo je da su najveće vrijednosti kretanja izvoza bile u Njemačkoj te se taj iznos stalno povećavao kroz promatrane godine i u 2018. godini iznosi 1,320,837.2 EUR-a. Najmanje vrijednosti uvoza ima Slovenija, iako se i njen uvoz u promatranom razdoblju konstantno povećavao.

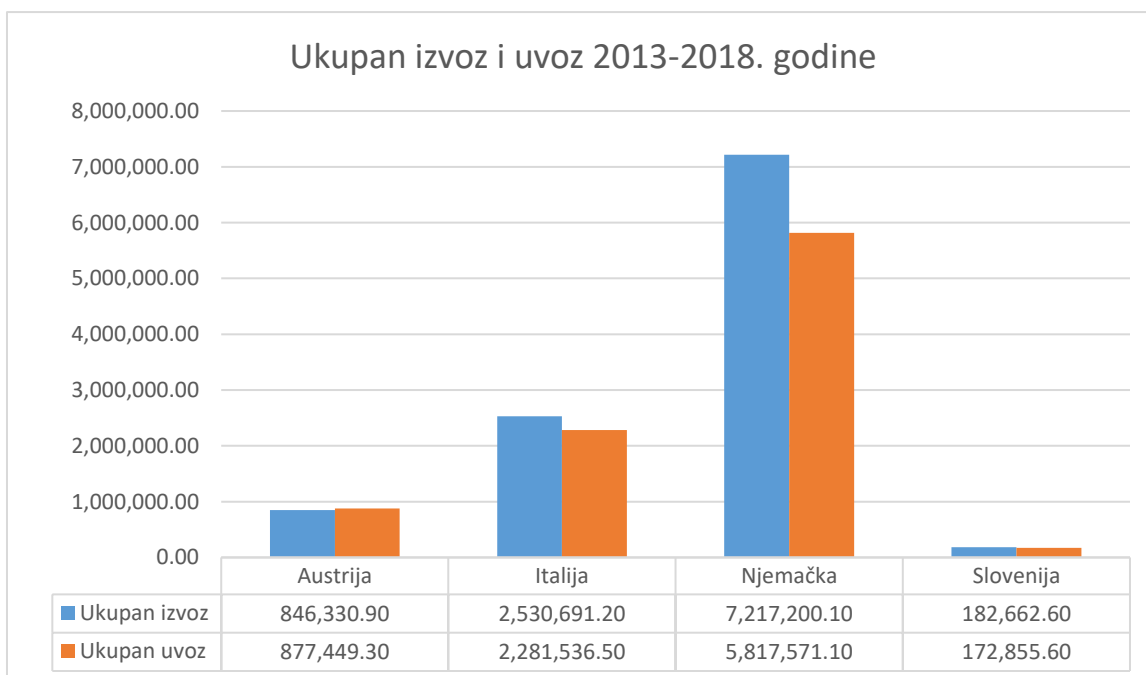
Tablica 10. Ukupan uvoz odabranih zemalja EU

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Austrija	137,999.8	137,001.2	140,699.2	142,511.9	155,576.3	163,660.9
Italija	361,002.2	356,938.8	370,484.4	367,625.8	401,487.2	423,998.1
Njemačka	889,415.7	908,574.6	947,626.7	953,760.9	1,029,652.5	1,088,540.7
Slovenija	25,128.7	25,551.1	26,887.4	27,597.5	31,917.2	35,773.7

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat>, obrada autora

U tablici 10. prikazan je ukupan uvoz odabranih zemalja EU gdje je vidljivo da je Njemačka imala najveće vrijednosti kretanja uvoza uz konstantno povećanje u promatranim godinama. Zatim slijede Italija sa 423,998.1 EUR-a u 2018. godini te Slovenija koja je u početku imala minimalna povećanja ukupnog uvoza te je njegova vrijednost u 2018. godini iznosila 35,773.7 EUR-a

Grafikon 5. Ukupan izvoz i uvoz odabranih zemalja EU u periodu od 2013.-2018.godine

Izvor: <https://ec.europa.eu/eurostat>, obrada autora

Na grafikonu 6. prikazani su ukupni iznosi izvoza za navede 4 zemlje EU. Najveću vrijednost uvoza ima Njemačka sa 7,217,200.10 EUR-a, zatim je slijede Italija, Austrija te Slovenija s najmanjim iznosom izvoza od 182,662.60 EUR-a.

Tablica 11. Usporedba komparativnih prednosti Hrvatske i odabranih zemalja EU

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Austrija	-0.023	-0.010	-0.011	-0.018	-0.022	-0.023
Italija	0.039	0.055	0.053	0.063	0.056	0.044
Njemačka	0.100	0.106	0.116	0.117	0.109	0.096
Slovenija	0.010	0.029	0.034	0.037	0.032	0.023
Hrvatska	-0.266	-0.246	-0.232	-0.231	-0.219	-0.240

Izvor: obrada autora

Pomoću dostupnih podataka o kretanjima uvoza i izvoza zemalja EU odabrane su 4 zemlje a to su Austrija, Italija, Njemačka i Slovenija te su izračunate njihove komparativne prednosti neto izvoza. Nakon izračuna komparativnih prednosti vidljivo je da samo Austrija ima negativne vrijednosti komparativnih prednosti što znači da nema izražene komparativne prednosti. Ostale 3 zemlje imaju pozitivne vrijednosti što znači da imaju komparativne prednosti. U usporedbi s navedenim zemljama Hrvatska se nalazi na zadnjem mjestu u ukupnim vrijednostima svoga uvoza i izvoza nema izražene komparativne prednosti.

3.6. Testiranje hipoteza

Na temelju prikupljenih podataka, analizirat će se dobiveni podaci i na temelju toga testirati zadane hipoteze.

H1. Ulazak RH u EU doveo je do povećanja kretanja robnog izvoza

Kako bi se moglo provesti testiranje prve hipoteze potrebno je analizirati sljedeće podatke:

- Kretanje izvoza Hrvatske u razdoblju od 2007 do 2012. godine odnosno razdoblje od 5 godine prije ulaska Hrvatske u EU

- Kretanje izvoza Hrvatske u razdoblju od 2013 do 2018. godine odnosno razdoblje od 5 godine nakon ulaska Hrvatske u EU

Tablica 12. Kretanje izvoza Hrvatske prije ulaska Hrvatske u EU

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Hrvatska – IZVOZ	9 004 144	9 585 134	7 529 396	8 905 242	9 582 161	9 628 650

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Tablica 13. Kretanje izvoza Hrvatske nakon ulaska Hrvatske u EU

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Hrvatska – IZVOZ	9 589 448	10 368 782	11 527 852	12 316 569	14 016 945	14 543 427

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Na temelju navedenih podataka vidljivo je da u razdoblju od 2007. do 2012. godine kada se Hrvatska nije nalazila u EU vrijednosti kretanja izvoza nisu se značajno povećavale kroz godine te je čak u 2009 došlo do pada vrijednosti izvoza u odnosu na prethodnu godinu.

Hrvatska je pristupila EU 1.srpnja 2013. godine te postala 28. punopravna članica Europske unije. U navedenom razdoblju nakon ulaska Hrvatske u EU vidljivo je povećanje vrijednosti izvoza u svakoj godini, te je se izvoz u odnosu na početnu godinu promatranja 2013. povećao za 4,953.979 EUR-a.

Zbog navedenih podataka o kretanju izvoza prihvaća se prva hipoteza da je ulazak RH u EU doveo do povećanja kretanja robnog izvoza.

H2. Ulazak RH u EU doveo je do povećanja kretanja robnog uvoza

Kako bi se moglo provesti testiranje druge hipoteze potrebno je analizirati sljedeće podatke:

- Kretanje uvoza Hrvatske u razdoblju od 2007 do 2012. godine odnosno razdoblje od 5 godine prije ulaska Hrvatske u EU
- Kretanje uvoza Hrvatske u razdoblju od 2013 do 2018. godine odnosno razdoblje od 5 godine nakon ulaska Hrvatske u EU

Tablica 14: Kretanje uvoza Hrvatske prije ulaska Hrvatske u EU

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Hrvatska – UVOZ	18 832 981	20 817 147	15 220 090	15 137 011	16 281 147	16 215 896

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Tablica 15. Kretanje uvoza Hrvatske nakon ulaska Hrvatske u EU

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Hrvatska – UVOZ	16 527 900	17 129 405	18 482 861	19 711 866	21 891 649	23 747 557

Izvor: www.dzs.hr, obrada autora

Na temelju podataka koji su prikazani u navedenim tablicama vidljivo je da u razdoblju od 2007. do 2012. kada se Hrvatska nije nalazila u EU vrijednosti kretanja uvoza oscilirale su tijekom navedenom razdoblja. U 2007. godini uvoz je čak iznosio više nego u 2012. godini.

Nakon pristupanja Hrvatske EU dolazi do promjena u kretanju uvoza. U tablici 15 vidljivo je povećanje vrijednosti uvoza u svakoj godini, te se uvoz u odnosu na početnu godinu promatranja 2013. povećao za 7,219.657 EUR-a.

Zbog navedenih podataka o kretanju uvoza koji su prikazani u prethodne dvije tablice prihvaća se druga hipoteza da je ulazak RH u EU doveo do povećanja kretanja robnog uvoza.

4. OCJENA STANJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA U SEKTORU MEĐUNARODNE RAZMJENE

U zadnjem poglavlju prikazana je ocjena stanja hrvatskog gospodarstva u sektoru međunarodne razmjene kroz faktor konkurentnosti, poslovnog okruženja i perspektive budućeg razvoja.

4.1. Konkurentnost

Konkurentnost predstavlja jedan od važnih faktora o kojima ovisi međunarodna razmjena. Značaj konkurentnosti u međunarodnoj razmjeni mjeri se pomoću različitih indikatora položaja

ekonomije određene zemlje u svjetskoj razmjeni, a važnost konkurentnosti razlikuje se u svakoj pojedinoj zemlji.³⁹ Kao indikator ekonomskog razvoja određene države u međunarodnoj razmjeni koristit će se BDP per capita. Prikazat će se godišnji rast BDP-a per capita u Hrvatskoj, Njemačkoj, Italiji, Sloveniji i Austriji

Tablica 16: Godišnji rast BDP-a per capita

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Hrvatska	-0.214%	0.32%	3.248%	4.262%	4.164%
Njemačka	0.216%	1.753%	0.862%	1.42%	1.741%
Italija	-2.861%	-0.801%	1.021%	1.317%	1.724%
Slovenija	-1.266%	2.878%	2.182%	3.073%	4.932%
Austrija	-0.562%	-0.122%	0.016%	0.942%	1.841%

Izvor: <https://data.worldbank.org>, obrada autora

U tablici 16 prikazani su vrijednosti godišnjeg rasta BDP per capita u postocima. Vidljivo je da je Hrvatska imala u 2015. godini imala najveću vrijednost pokazatelja odnosno 3.248%, te isto tako u 2016. godini kada je BDP per capita iznosio 4.262%. Najmanje vrijednosti navedenog pokazatelja u razdoblju od 2014 do 2016. godine ima Italija. U 2017. godini vidljiv je pad BDP per capita u odnosu na prethodnu 2016. godinu.

Prema podacima World Bank u 2017. godini na listi država prema BDP per capita Austrija je nalazi na 14. mjestu s iznosom od 47,291\$, Njemačka s iznosom od 44,470\$ nalazi se na 17. mjestu. Italija se nalazi na 26. mjestu s BDP per capita od 31,953\$ dok je Slovenija na 35. mjestu s 23,597\$. Hrvatska s obzirom na ostale promatrane zemlje u tablici nalazi na 56. mjestu s BDP per capita od 13,383%

Tablica 17: BDP PPP u mil. međunarodnih \$

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Hrvatska	92 804\$	93 572\$	96 717\$	102 374\$	108 457\$
Njemačka	3 648 000\$	3 822 000\$	3 919 000\$	4 111 000\$	4 346 000\$
Italija	2 176 000\$	2 193 000\$	2 237 000\$	2 367 000\$	2 477 000\$
Slovenija	61 380\$	63 621\$	65 257\$	68 630\$	75 191\$
Austrija	406 370\$	417 060\$	431 078\$	451 297\$	474 007\$

Izvor: <https://data.worldbank.org>, obrada autora

³⁹ Nalić, M.: Uloga konkurentnosti u međunarodnoj razmjeni

U tablici 17 su prikazane zemlje koje prikazuje vrijednost bruto domaćeg proizvoda na temelju paritetu kupovne moći (BDP-PPP). Paritet kupovne moći (PPP) mjeri se pronalaženjem vrijednosti (u USD) košarice potrošačke robe koja je prisutna u svakoj zemlji. Podaci prikazani u ovoj tablici temelje se na međunarodnom dolaru, standardiziranoj jedinici koju koriste ekonomisti. Vidljivo je da se Njemačka nalazi na vrhu ljestvice po vrijednosti navedenog pokazatelja, te u 2017. godini BDP(PPP) iznosi 4 346 000\$. U odnosu na 184 zemlje za koje su dostupni podaci na stranicama World Bank, Hrvatska se u 2017. godini nalazi na 80. mjestu prema BDP-u s vrijednošću od 108 457\$.

Tablica 18: BDP PPP per capita u tisućama dolara

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Hrvatska	21 807.1\$	22 077.2\$	23 008.1\$	24 524.5\$	26 295.5\$
Njemačka	45 232.2\$	47 190.8\$	47 979.5\$	49 921.3\$	52 555.9\$
Italija	36 131.1\$	36 070.8\$	36 836.4\$	39 043.4\$	40 923.7\$
Slovenija	29 796.8\$	30 854.1\$	31 623.7\$	33 234.1\$	36 387.4\$
Austrija	47 922.1\$	48 799.7\$	49 877.7\$	51 655.5\$	53 879.3\$

Izvor: <https://data.worldbank.org>, obrada autora

U tablici 18 prikazane su sljedeće zemlje Hrvatska, Njemačka, Italija, Slovenija i Austrija prema bruto domaćem proizvodu (po paritetu kupovne moći) po glavi stanovnika. Vrijednost navedenog pariteta kupovne moći svih gotovih proizvoda i usluga koji su proizvedeni unutar jedne od navedenih država u određenoj godini podijeljena je za vrijednost prosječne (ili srednje) populacije za istu godinu. Najveće vrijednosti pokazatelja su u Njemačkoj i Austriji. S obzirom na navedene pokazatelje odnosno njihove vrijednosti Hrvatska se nalazi na zadnjem mjestu, a u zadnjoj godini promatranja BDP PPP iznosi 26 295.5\$

Tablica 19: BDP PPP per capita u tisućama dolara (Hrvatska prije ulaska u EU)

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Hrvatska	20 837.2\$	20 034.8\$	19 780.6\$	20 758.6\$	21 156.6\$

Izvor: <https://data.worldbank.org>, obrada autora

U tablici 19 prikazane su vrijednosti BDP PPP za Hrvatsku u razdoblju od 2008-2012 kada Hrvatska još nije ušla u EU. Kroz navedeno razdoblje vidljivo je da je bilo povećanja i smanjenja vrijednosti BDP PPP kroz godine.

4.2. Poslovno okruženje

Analizom poslovnog okruženja žele se nadzirati ekonomski, pravni, tržišni, konkurentski, tehnološki, geografski, društveni i ostali utjecaji koji djeluju na poslovno okruženje poduzeća. Svako poduzeće suočeno je s nizom unutarnjih i nizom vanjskih čimbenika. Razlika između njih je ta da se unutarnji čimbenici mogu kontrolirati jer poduzeće ima kontrolu nad takvim čimbenicima tako da može mijenjati ili poboljšati organizaciju poduzeća, osoblje i drugo. Za razliku od unutarnjih čimbenika poduzeće ne može utjecati na vanjske čimbenike jer su izvan njegove kontrole. Pod vanjske čimbenike spadaju ekonomski, socio-kulturni čimbenici, državni i pravni čimbenici, demografski čimbenici i drugi. Zbog nemogućnosti kontrole vanjskih čimbenika poduzeće ako želi biti uspješno mora se prilagoditi okruženju te naučiti kako prilagoditi svoje sposobnosti kako bi najbolje iskoristilo svoje mogućnosti i kako bi znalo reagirati na prijetnje.

Poslovno okruženje se dijeli na dva dijela a to su mikrookruženje i makrookruženje. Pod mikro okruženjima podrazumijavaju se oni utjecaji koji se nalaze u blizini poduzeća te koji utječu na njegovo djelovanje, a to su dobavljači, posrednici, konkurenti, kupci i javnost. Makro okruženja predstavljaju veće prilike, ali i prijetnje za poduzeće te u njega spadaju ekonomsko okruženje, političko i pravno okruženje, demografsko, socio-kulturno okruženje, prirodno okruženje, tehnološko te međunarodno okruženje.

„Ocjena Hrvatske prema ljestvici poslovnog okruženja povećava se s 5,97 (od 10) u povijesnom razdoblju (2013-17) na 6,33 u predviđenom razdoblju (2018-22). Očekuje se da će Hrvatska većinom ostvariti poboljšanja kategorijama tržišta rada, makroekonomskog okruženja, vanjske trgovine i financiranja. Do ovih podataka se došlo na temelju našim očekivanja u tijeku pravnih i poslovnih reformi u sklopu integracije u EU. Slabo pravosuđe i problem korupcije će, međutim, ograničiti poboljšanja u ukupnom poslovnom okruženju tijekom 2018.-22.“⁴⁰

⁴⁰ <https://country.eiu.com>

Slika 6. Rangiranje poslovnog okruženja

Value of index		Global rank		Regional rank	
2013-17	2018-22	2013-17	2018-22	2013-17	2018-22
5.97	6.33	47	46	11	11

Izvor: <https://country.eiu.com>

Na slici 6. prikazano je rangiranje poslovnog okruženja Hrvatske. Kao što je prije navedeno ocjena poslovnog okruženja Hrvatske u razdoblju od 2013-2017. godine iznosila je 5.97 od ukupno 10, a u razdoblju od 2018-2022. godine pretpostavlja se da će vrijednost iznositi 6.33. Prema ljestvici globalnog rangiranja Hrvatska se u razdoblju od 2013-2017. godine nalazila na 47 mjestu od ukupno 82 države, a u razdoblju 2018-2022 godine očekuje se da će se nalaziti na 46. mjestu. Zadnji rezultati koji su prikazani na slici je ljestvica regionalnog rangiranja gdje se u odnosu na 16 promatranih zemalja (Azerbejdžijan, Bugarska, Hrvatska, Češka, Estonija, Mađarska, Kazahstan, Latvija, Litva, Poljska, Rumunjska, Rusija, Srbija, Slovačka, Slovenija i Ukrajina), Hrvatska se nalazi na 11 u razdoblju od 2013-2017 godine te se pretpostavlja da će se na tom istom mjestu nalaziti između 2018-2022. godine.

4.3. Perspektive budućeg razvoja

Glavni izazovi kojima se žele ostvariti ciljevi za buduća razdoblja je postizanje bržeg i naprednijeg pametnog rasta, a održivi i uravnoteženi gospodarski i društveni razvoj potreban je kako bi se osigurala prihvatljiva kvaliteta življenja u svim regijama, usporediva s prosjekom Europske unije.⁴¹

„Hrvatska može povećati povrat na javna ulaganja - učinkovitije koristiti fondove EU-a - i privući strateška privatna ulaganja kako bi stvorila gospodarske mogućnosti. Ulaskom u eurozonu na dnevnom redu Hrvatska planira provesti ambiciozne reforme za poticanje rasta. Prema podacima World Bank pretpostavlja se da će gospodarska aktivnost u 2020. godini rasti

⁴¹ Operational Programme Competitiveness and Cohesion 2014 – 2020, str 2.

po stopi od 2,5 %, a hrvatski rast u 2019. i 2020. godini usporiti za 0,3 postotna boda u usporedbi sa zadnjim podacima.

Kritična područja reforme uključuju ulaganja u ljudski kapital i upravljanje prirodnim resursima kako bi se očuvale i iskoristile prirodne vrijednosti Hrvatske⁴²

Slika 7 Hrvatska / Odabrani ekonomski i socijalni pokazatelji, projekcije 2014-2020

	2015	2016	2017	2018	2019 f	2020 f	2021 f
Real GDP growth, at constant market prices	2.4	3.5	2.9	2.6	2.5	2.5	2.4
Private Consumption	1.1	3.5	3.6	3.5	3.6	3.4	3.2
Government Consumption	-1.0	0.7	2.7	2.9	2.2	2.2	2.0
Gross Fixed Capital Investment	3.8	6.5	3.8	4.1	6.3	6.4	6.1
Exports, Goods and Services	9.4	5.6	6.4	2.8	2.1	1.9	1.7
Imports, Goods and Services	9.2	6.2	8.1	5.5	4.7	4.5	4.2
Real GDP growth, at constant factor prices	2.3	3.5	2.1	2.6	2.5	2.5	2.4
Agriculture	3.8	7.3	-2.1	2.1	2.0	2.0	2.0
Industry	2.8	5.0	0.9	0.5	2.4	2.4	2.4
Services	2.0	2.8	2.8	3.4	2.5	2.6	2.4
Inflation (Consumer Price Index)	-0.5	-1.0	1.0	1.5	0.9	1.4	1.4
Current Account Balance (% of GDP)	4.5	2.7	4.5	2.9	2.1	1.3	0.9
Financial and Capital Account (% of GDP)	-3.5	-1.6	-3.4	-2.9	-1.5	-0.7	-0.2
Net Foreign Direct Investment (% of GDP)	0.5	4.2	2.5	2.1	2.2	2.2	2.4
Fiscal Balance (% of GDP)	-3.4	-0.9	0.9	0.0	0.3	0.4	0.5
Debt (% of GDP)	83.7	80.2	77.5	74.0	70.7	67.3	63.9
Primary Balance (% of GDP)	0.0	2.1	3.5	2.4	2.5	2.4	2.6
Poverty rate (\$3.2/day, PPP terms)^{a,b,c}	1.3	1.3	1.2	1.1	1.0	0.9	0.9
Poverty rate (\$5.5/day, PPP terms)^{a,b,c}	5.5	4.9	4.6	4.2	3.9	3.5	3.2

Izvor: <https://www.worldbank.org>

Prema podacima sa slike 7 vidljivo je da su pretpostavke rasta izvoza prikazane kao godišnja postotna promjena te će ta promjena za kretanje izvoza iznositi u 2020 1.9%, a u 2021 godini 1.7%. Vrijednost uvoza će se u 2020. godini promijeniti za 4.5%, a u 2021. za 4.2%.

⁴² <https://www.worldbank.org>

LITERATURA:

1. Andrijanić, I. (2001): Vanjska trgovina kako poslovati s inozemstvom, Zagreb
2. Andrijanić, I., Pavlović, D. (2012): Menadžment međunarodne trgovine, Zagreb
3. Baban, Lj., Marijanović, G. (1998): Međunarodna ekonomija, Osijek
4. Babić, A., Babić, M. (2008): Međunarodna ekonomija, Zagreb
5. Bilen, M. (1997): Novija obilježja vanjske trgovine Republike Hrvatske
6. Chacholiades, M. (1990): International economics
7. Čičin-Šain, D.: Predavanje iz Osnova ekonomije - Međunarodna razmjena i tečajevi
8. Čičin-Šain, D.: Predavanje iz Osnova ekonomije - Komparativna prednost i protekcionizam
9. Gregory Mankiw, N. (2015): Principles of Economics
10. Gašić, M., Galić, M. (2012): Suvremeno poduzetništvo u korelaciji s vanjskom trgovinom
11. Jošić, M., (2008), Struktura vanjske trgovine i komparativne prednosti Republike Hrvatske, Specijalistički poslijediplomski rad, Ekonomski fakultet Zagreb
12. Jurčić, Lj., Jošić, H., Jošić, M. (2017): Priručnik iz međunarodne ekonomije, Zagreb
13. Kovačević, B., Sabolović, D.: Stanje i razvojne tendencije vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske
14. Kravis, I.B. (1956): Availability and Other Influences on the Commodity Composition of Trade, Journal of Political Economy
15. Krugman, P.R., Obstfeld M. (2009): Međunarodna ekonomija
16. Mlangeni, T. (2000): Revealed Comparative Advantage in SADC Economies, South African Update, Trade and Industrial Policy Secretariat
17. Nalić, M.: Uloga konkurentnosti u međunarodnoj razmjeni
18. Negishi, T., (2001): Developments of International Trade Theory
19. Reić, Z., Mihaljević Kosor, M., Šimić, V. (2017), Ekonomija, Split
20. R.W.Jones; P.B.Kenen, (1948): Handbook of International Trade, North-Holland
21. Samuelson, P. A. (1948) "International Trade and the Equalisation of Factor Prices". Economic Journal
22. S.B.Linder (1961): An Essay on Trade and Transformation, John Wiley, New York
23. Z. Turčić, Hrvatsko gospodarstvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni, Zagreb, Poslovna izvrsnost, 2015
24. Žugaj, M., Dumičić, K., Dušak, V.: Temelji znanstvenoistraživačkog rada, Metodologija i metodika, Fakultet organizacije i informatike, Varaždin, 2006.

INTERNET IZVORI :

25. <https://www.dzs.hr/>
26. https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2017-05/ra_2016_hr_20170515.pdf
27. <https://ec.europa.eu/eurostat>
28. <https://data.worldbank.org>
29. <https://country.eiu.com>

POPIS SLIKA:

Slika 1: Heckscher-Ohlinov teorem

Slika 2 : Teorem izjednačavanja cijena proizvodnih faktora

Slika 3: Rybczynski teorem

Slika 4: Stolper-Samuelsonov teorem

Slika 5. Teorija životnog ciklusa proizvoda

Slika 6. Rangiranje poslovnog okruženja

Slika 7 Hrvatska / Odabrani ekonomski i socijalni pokazatelji, projekcije 2014-2020

POPIS TABLICA:

Tablica 1: Koncept komparativnih prednosti

Tablica 2: Faktorska raspoloživost dviju zemalja

Tablica 3: Izvoz Hrvatske po sektorima SMTK u razdoblju 2012. – 2018.godine (u tis. EUR)

Tablica 4: Uvoz Hrvatske po sektorima SMTK u razdoblju 2012. – 2018.godine (u tis. EUR)

Tablica 5 : Pokrivenost uvoza izvozom

Tablica 6: Komparativne prednosti neto robnog izvoza Hrvatske

Tablica 7: Kretanje uvoza prema zemljama EU u tisućama EUR-a

Tablica 8: Kretanje izvoza prema zemljama EU u tisućama EUR-a

Tablica 9. Ukupan izvoz odabranih zemalja EU

Tablica 10. Ukupan uvoz odabranih zemalja EU

Tablica 11. Kretanje izvoza Hrvatske prije ulaska Hrvatske u EU

Tablica 12. Kretanje izvoza Hrvatske nakon ulaska Hrvatske u EU

Tablica 13: Kretanje uvoza Hrvatske prije ulaska Hrvatske u EU

Tablica 14. Kretanje uvoza Hrvatske nakon ulaska Hrvatske u EU

Tablica 15: Godišnji rast BDP-a per capita

Tablica 16: BDP PPP u mil. međunarodnih \$

Tablica 17: BDP PPP per capita u tisućama dolara

Tablica 18: BDP PPP per capita u tisućama dolara (Hrvatska prije ulaska u EU)

POPIS GRAFIKONA:

Grafikon 1: Ukupan izvoz Hrvatske u razdoblju 2012. – 2017. godine (u mil. EUR)

Grafikon 2: Ukupan uvoz Hrvatske u razdoblju 2012. – 2018. godine (u mil. EUR)

Grafikon 3: Pokrivenost uvoza izvozom u razdoblju 2012. – 2018. godine

Grafikon 4 : Kretanje ukupnog uvoza zemalja EU

Grafikon 5: Kretanje ukupnog uvoza zemalja EU

Grafikon 6. Ukupan izvoz i uvoz odabranih zemalja EU u periodu od 2013.-2018.godine

ZAKLJUČAK

Međunarodna razmjena ima veliko značenje u gospodarskom rastu i razvoju zemlje koja sudjeluje u toj razmjeni. Pomoću dvije teorije prikazan je uvid u međunarodnu razmjenu i način kako ona djeluje. Ricardovom teorijom definirano je načelo komparativne prednosti koje podrazumijeva da će zemlje proizvoditi i izvoziti ona dobra za koja su najviše kvalificirane. Heckscher-Ohlinovom teorijom objašnjeno je da do međunarodne razmjene dolazi zbog pojave minimalne razlike u količini proizvodnih faktora koji su potrebni za međunarodnu razmjenu, a kojima neka zemlja raspolaže. Analizom međunarodne razmjene Hrvatske vidljivo je da je došlo do povećanja uvoza i izvoza Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju 1.srpnja 2013. godine. Pomoću navedenih vrijednosti izvoza i uvoza dobivene su komparativne prednosti te je vidljivo da Hrvatska u dvije kategorija ima izražene komparativne prednosti, dok u ostalim kategorijama vrijednost pokazatelja ukazuje na nedostatak komparativne prednosti. S obzirom na promatrane zemlje EU nije vidljivo da Hrvatska ima izražene komparativne prednosti. Ocjenom stanja gospodarstva u sektoru međunarodne razmjene kroz stavku konkurentnosti vidljiv je rast Hrvatske u pokazateljima godišnji rast BDP-a per capita i BDP PPP per capita u promatranom razdoblju. Analizom poslovnog okruženja vidljivo je gdje se Hrvatska nalazi u odnosu na ostale zemlje i koje je rezultate postigla u tom razdoblju. Nakon ulaska Hrvatske u EU provode se mnoge reforme kako bih postigla veći rast i razvoj u odnosu na prethodne godine.

KLJUČNE RIJEČI: komparativna prednost, međunarodna razmjena, uvoz i izvoz

SUMMARY

International exchange has great significance in economic growth and the development of the country participating in that exchange. With two theories, there is an insight into the international exchange and how it operates. Ricard's theory defines the principle of comparative advantage, which implies that the countries will produce and export those goods for which they are most qualified. Heckscher-Ohlin's theory has explained that international exchange is due to the appearance of minimal differences in the quantity of production factors needed for international exchange that a country has. The analysis of the international exchange of Croatia shows that there was an increase in imports and exports of Croatia after the entry into the European Union on 1 July 2013. Comparative advantages have been achieved with the above mentioned values of exports and imports, and it is evident that Croatia has two comparative advantages in two categories, while in other categories, the value of indicators indicates a lack of comparative advantage. With regard to the observed countries of the EU it is not apparent that Croatia has comparative advantages. The assessment of the economy situation in the international exchange sector through the competitiveness item shows Croatia's growth in the indicators of annual GDP growth per capita and GDP per capita GDP over the period under review. The analysis of the business environment shows where Croatia is in comparison with other countries and the results achieved in that period. After the accession of Croatia to the EU, many reforms are being implemented in order to achieve greater growth and development compared to previous years.

KEYWORDS: comparative advantage, international exchange, import and export